

FAITHFUL MEN · ISANG AKLATAN NG MGA KLASIKONG
KRISTİYANO

Mga Tala sa Aklat ni Ezra

Notes on the Book of Ezra

H. A. Ironside

Isinalin sa Tagalog mula sa orihinal na Ingles

Faithful Men

PlymouthBrethren.org · KEE Philippine Missions

Orihinal na pamagat sa Ingles: *Notes on the Book of Ezra*, ni H. A. Ironside.

Orihinal na edisyon: Loizeaux Brothers, New York.

Salin sa Tagalog, 2026. Ang mga sipi mula sa Kasulatan ay isinalin mula sa edisyong Ingles ng aklat na ito; ang mga talata ay maaaring basahin sa Ang Dating Biblia.

Faithful Men, mula sa PlymouthBrethren.org at KEE Philippine Missions. Libreng basahin at ibahagi; huwag ipagbili.

“Ang mga bagay na iyong narinig sa akin sa harap ng maraming saksi, ay ipagkatiwala mo sa mga taong tapat, na makapagtuturo naman sa iba.” (2 Timoteo 2:2)

Paunang Tala

Matibay ang paniniwala ko na ang aklat ni Ezra ay may katotohanang lubhang kailangan natin sa panahong ito. Kailangang muling pagtibayin ang mga simulain noong pasimula, dahil marami ngayon ang nagsisikap na isantabi ang "nasusulat" tungkol sa pagtitipon at pakikisama ng mga anak ng Diyos na nakahiwalay sa kasamaan; at ito ay dahil sa pagbagsak ng ilan na, sa biyaya ng Diyos, ay nagsikap na tumayo sa makakasulatang posisyon maraming taon na ang nakalipas. Inaakala ng ilan (sa paraang hindi maunawaan ng isang nais magpaakay lamang sa Salita ng Diyos) na ang pagkabigo ng kapulungan bilang kabuuan ay nagbibigay-pahintulot sa bawat isa na lumihis sa landas ng katotohanan, at sa gayon ay pinagdadahilanan at pinagagaan ang tinawag ng yumaong si W. Kelly, at tama ang pagkakasabi niya, na "nothingarianism in Church relations" (ang "walang-pinanghahawakan" sa ugnayan sa iglesya).

Gaano man kalaki ang pagkabigo, hindi nito binabago ang katotohanan ng Diyos. Tayo ngayon ay may pananagutan din, gaya ng ating mga ninuno, na bumalik sa "nasusulat" at kumilos ayon dito sa pananampalataya.

Totoo na maraming kahirapan at kalituhan, gaya ng maaasahan, dahil malapit nang matapos ang kapanahunang ito. Ngunit "ang Diyos at ang salita ng Kanyang biyaya" ay sapat pa rin sa bawat panganib o kapahamakan. Tiyak ako na ang maingat na pag-aaral ng mga aklat ni Ezra at Nehemias ay mag-iingat sa atin mula sa malungkot na kawalang-pag-asa tungkol sa pagsasabuhay ng katotohanan ng pagtitipon sa Pangalan ng Panginoon, at magbibigay ng maraming

kailangang babala laban sa napakaraming bitag ng mga huling panahon.

Isinulat ang munting aklat na ito sa malayong lugar, kung saan wala akong pagkakataong sumangguni sa mga isinulat ng iba, habang naglilingkod ako sa Ebanghelyo sa mga Pueblo Indian. Dito sa ilang ay nagpapatuloy din ang parehong pinagpalang gawain sa ating mga kapwa mananampalatayang mapupula ang balat, ang gawing si Cristo lamang ang tanging Sentro. Ang mga simulaing itinuro sa kanila, na naging pagpapala sa kaluluwa ng marami, ay iniaalok ko ngayon sa maikling paliwanag na ito upang muling pag-isipan ng mga matagal na sa katotohanan.

Dapat kong idagdag na bagaman, gaya ng nabanggit, hindi ako makasangguni *ngayon* sa mga akda ng iba, nakabasa na ako noon ng ilang paliwanag tungkol kay Ezra at nakinabang ako sa mga iyon, at walang alinlangan na marami sa mga ideyang nasa mga iyon ay makikita rin sa akdang ito. "Sapagkat wala kaming magagawang anuman laban sa katotohanan, kundi para sa katotohanan." Taimtim kong hangarin na manaig ang mula sa Diyos; at ang maisulong ito ang tangi kong layunin sa paglalabas ng mga simpleng pahinang ito, na ipinagkakatiwala ko ngayon sa pag-iingat ng "Espiritu ng katotohanan" sa karapat-dapat na pangalan ng Panginoong Jesu-Cristo.

H. A. Ironside

Casa Blanca, New Mexico

Kabanata 1: Mga Sisidlang Ibinukod

May pitong aklat sa Lumang Tipan na magkakaugnay na mabuti: tatlo ang pangkasaysayan, tatlo ang panghuhula, at isa ang pangkasaysayan at panghuhula. Tinutukoy ko ang Ezra, Nehemias at Esther sa unang grupo, ang Hagai, Zacarias at Malakias sa ikalawa; at si Daniel na nag-iisa bilang ikatlo.¹ Lahat ng ito ay may malaking kinalaman sa isang natatanging gawain ng Diyos pagkatapos ng pitumpung taon ng pagkabihag na inihula ni Jeremias, kung kailan babawiin ng lupain ng Palestina ang mga taon ng pamamahingang nawala sa kanya (Jeremias 25:11-14; 2 Cronica 36:21; Daniel 9:2). Sa panahong ito ng pagkatiwangwang, ang kanyang bayan ay naging alipin muna ng hari ng Babilonia, at nang mapabagsak ito, ng hari ng Persia. Ang Babilonia ang bukal ng pagsamba sa diyus-diyosan, at sa huwad nitong pagsamba, na kinasihan ng mga demonyo, makikita ang binhi ng bawat masamang aral na naimbento ng katusuhan ni Satanas upang ilayo ang mga taong hindi sumasampalataya sa kapahayagang ibinigay ng Diyos sa Kanyang banal na Salita.

Upang pagalingin ang bayan ng Juda sa malalim na pagkahilig nila sa diyus-diyosan, ibinigay sila ni Jehova upang maglingkod sa mga Caldeo, "ang mapait at marahas na bansang yaon." Nanirahan sila sa gitna ng mga pagano, napaliligiran sa lahat ng dako ng mga kasuklam-suklam na likha ng isip ng tao na pinakikilos ng masasamang espiritu, kaya lubos nilang natutunan ang kahangalan at kalungkutan ng pagtalikod sa "Patnubay ng kanilang kabataan" para sa "maraming diyos at maraming panginoon" ng mga bansa. Ang naranasan nila sa kutang ito ng kabulukang pagano ay talagang gumamot sa

kanila sa pagsamba sa mga larawang inanyuan, at nagbunga ito ng isang mapagpalang muling pagbangon sa ilalim ng mabuting kamay ng Diyos, na nagbigay sa Kanyang salita ng lugar ng kahalagahan sa kanilang kaluluwa na hindi nito tinaglay noon. Nakalulungkot, hindi nagtagal at nawalan ng kapangyarihan ang pinagpalang gawaing ito ng Espiritu ng Diyos, at nauwi sa malamig at pang-isip na lamang na pagsamba sa Biblia mismo, kung saan mahigpit nilang kinapitan ang titik ng Salita habang lubos na binalewala ang espiritu nito. Ganoon na lamang kataimtim ang mga Fariseong humalili sa "mga lalaki ng dakilang sinagoga" (gaya ng itinawag kalaunan kay Ezra at sa kanyang mga kasama) sa pag-aaral ng mga banal na kasulatan, na binilang pa nila ang mga salita at titik ng kautusan, at napakaraming aklat ng paliwanag ang naisulat, na karamihan ay lubhang mapagmarunong at puno ng guni-guni, ngunit lahat ay nagpapatotoo sa paggalang nila sa Kasulatan. Gayunman, nang dumating sa gitna nila ang Siya mismong Espiritu ng buong Lumang Tipan, at Siyang isinulat ni Moises at ng lahat ng propeta, hindi Siya nakilala sa pananampalataya, at Siya ay tinanggihan at ipinako sa krus ng mga inapo ng mismong nalabi na pinupuri sa aklat ni Ezra dahil sa kanilang sigasig para sa Diyos. Bagaman dumating Siya bilang katuparan ng mismong mga kasulatang binabasa nila tuwing Sabbath sa harap ng madla, at madalas din nang sarilinan, bilang ang Sanggol ng Bethlehem Efrata, ang Liwanag ng Galilea ng mga bansa, at ang mapagpakumbabang Prinsipe ng Kapayapaan na nakasakay sa isang asno, tinupad naman nila ang ibang mga hula nang tanggihan nila Siya at itakwil ang Kanyang mga pag-aangkin.

Bunga ng napakalaking pagkakamaling ito, sa isang araw na darating pa at tiyak na napakalapit na ngayon, ang karamihan

sa mga Judio ay babagsak sa mas mababang uri ng pagsamba sa diyos-diyosan kaysa kailanman, kapag tinanggap at kinilala nila ang darating na Antikristo bilang Mesiyas ng Israel at lingkod ng "isang diyos na hindi nakilala ng kanilang mga magulang," ang Halimaw ng Roma na sasambahin kapwa ng mga tumalikod na Judio at ng Sangkakristiyanuhan bilang "ang diyos ng mga kuta" (Daniel 11:36 hanggang wakas; Apocalipsis 13).

Ang ganitong pagbaluktot sa Salita ng Diyos at kawalang-pakiramdam sa gawain ng Espiritu ay lubhang taimtim, at maaaring may mensahe ito para sa mga banal ng Diyos sa huling bahaging ito ng kasalukuyang kapanahunan ng Kanyang biyaya, na sa malaking bahagi ay naligtas na mula sa mga kasuklam-suklam na gawain ng Roma at sa mga maling pagkaunawa ng Protestante sa Kasulatan, at muling dinala upang kilalanin nang payak ang pagka-Ulo ni Cristo, ang pamumuno ng Espiritu Santo sa Iglesya, at ang kapamahalaan ng nasusulat na Salita sa budhi ng lahat ng tumatawag sa pangalan ng Panginoon. Dito rin ay may malubhang panganib na hawakan nang mahigpit ang titik habang nalilimutan ang napakalaking kahalagahan ng paglakad sa Espiritu, sa buhay at tunay na pakikisama sa Panginoong Jesu-Cristo, na sa Kanyang walang kapantay na pangalan nais tipunin ng Diyos ang lahat ng Kanya. Nagsimula na ang paghina na hindi maliit, at laban sa mga nagsisikap na manghawak sa Salita at hindi ikaila ang iisang Pangalan, nagsanib ang sanlibutan, ang laman at ang diyablo upang pawalang-lakas ang patotoo tungkol sa pagkabigo ng Iglesya sa kabuuan, at sa nananatiling pagkakaisa ng katawan ni Cristo.

Kaya tiyak na makabubuti na may panalangin nating balikan ang ilan sa pakikitungo ng Diyos sa isang nalabi noong una, upang muli nating matutunan ang Kanyang kalooban para sa Kanyang bayan ngayon. Sa ganitong diwa ay bumaling tayo sa salaysay ni Ezra na eskriba, isang bahagi ng Banal na Kasulatan na lubhang praktikal, at sagana sa mga aral na makahulugan para sa mga mananampalataya sa lahat ng panahon.

Ang unang dalawa't kalahating talata ng unang kabanata ay sinipi mula sa katapusan ng 2 Cronica, na nagpapahiwatig na marahil si Ezra ang piniling kasangkapan upang tapusin ang naunang salaysay, na hindi tatapusin ng Diyos nang walang **isang** pangako ng pagpapanumbalik.

Ngunit ang mga unang talatang ito ng Ezra ay hindi talaga ang simula ng gawain ng Diyos na kanyang isinasalaysay. Ang tunay na pinagmulan ay makikita sa ika-9 na kabanata ng Daniel.

Doon ay makikita natin ang isang lingkod ng Diyos na nakaluhod sa harap ng Salita ng Diyos, isang magandang tanawin na laging naghuhudyat ng darating na pagpapala. May tatlong ika-9 na kabanata sa grupong ito ng mga aklat na halos magkakatulad ang diwa, ang ika-9 ng Ezra, ng Nehemias at ng Daniel. Sa tatlo ay makikita natin ang mga lalaki, na ang puso ng bawat isa ay nasa ilalim ng kapangyarihan ng katotohanan para sa kanyang panahon, na nasa lugar ng pagpapahayag ng kasalanan sa harap ng Diyos. Ang ganitong saloobin ng kaluluwa ay angkop sa lahat ng nakakikilala, kahit kaunti, sa lumalalang pagtalikod at sa paglago ng diwa ng hindi pagpapasakop sa Banal na Kasulatan na laganap na ngayon.

Sa kaso ni Daniel, "naunawaan niya sa pamamagitan ng mga aklat" na halos tapos na ang pitumpung taon ng kapighatian. Siya ay nag-aaral ng hula, at habang binubulay-bulay niya ang

mabibigat na mensahe ni Jeremias, nakilala niya na malapit na ang panahon ng katuparan ng Salita tungkol sa pagpapambungalik. Ano **ang** naging bunga? Napaluhod siya. Hindi siya basta tagapag-aral ng Biblia sa isip lamang, gaya ng marami ngayon. Ang Kasulatan ay may kapangyarihan sa kanyang kaluluwa at nagdala sa kanya sa panalangin at pagpapahayag ng kasalanan. Ginawa niyang paksa ng taimtim na pagsamo ang nalalapit na pagliligtas, kasabay ng paghatol sa sarili na bunga ng pagiging nasa tunay na presensya ng Diyos. Ipinahayag niya ang sarili niyang kasalanan at ang kasalanan ng kanyang bayan. Wala siyang malupit na pamimintas sa iba habang pinupuri ang sarili sa sariling katapatan. Naging tapat nga siya, walang duda, ngunit hindi siya nag-aangkin ng anuman dahil doon. Ipinahahayag niya ang pagkabigo ng bansang kinabibilangan niya at inaamin ang kanilang kasalanan bilang kanya rin. "*Kami ay nagkasala*" ang daing niya, hindi "*sila ay nagkasala*."

At ano ang masayang kinahinatnan ng lahat ng ito? Makikita natin ito sa simula ng Ezra. "Nang unang taon nga ni Ciro na hari sa Persia, upang matupad ang salita ng Panginoon sa pamamagitan ng bibig ni Jeremias, kinilos ng Panginoon ang espiritu ni Ciro na hari sa Persia" (t. 1). Ganito sinimulan ng Diyos na dinggin at sagutin ang panalangin ng Kanyang lingkod, bilang katuparan ng sarili Niyang salita na ibinigay sa pamamagitan ni Jeremias.

Madalas nalilito ang mga tao tungkol sa kaugnayan ng panalangin at ng layunin ng Diyos. Kung ipinasya na ng Diyos ang isang bagay, hindi ba Niya iyon tutuparin, manalangin man tayo o hindi? Ang sagot ay bahagi ng layunin ng Diyos ang panalangin; ipinasya Niyang kumilos kapag nananalangin ang

Kanyang bayan; at isa sa mga unang palatandaan na gagawin Niya ang isang bagay ay ang pagbubuhos ng diwa ng panalangin at pagsamo sa Kanyang bayan tungkol sa gawaing iyon. Dito ay kinilos Niya ang puso ng isang hari sa kanyang palasyo upang tuparin ang Kanyang salita, matapos itong gawing paksa ng panalangin ni Daniel.

Naglabas si Ciro ng utos na nagsasabi, "Ibinigay sa akin ng Panginoon, ng Diyos ng langit, ang lahat ng kaharian sa lupa; at ibinilin Niya sa akin na ipagtayo Siya ng isang bahay sa Jerusalem, na nasa Juda. Sino ang sa inyo sa lahat ng Kanyang bayan? Sumakanya nawa ang kanyang Diyos, at umahon siya sa Jerusalem, na nasa Juda, at itayo ang bahay ng Panginoon, ng Diyos ng Israel (Siya ang Diyos), na nasa Jerusalem. At ang sinumang naiwan sa alinmang dako na kanyang tinatahanan, tulungan siya ng mga tao sa kanyang dako ng pilak, at ng ginto, at ng mga kalakal, at ng mga hayop, bukod pa sa kusang-loob na handog para sa bahay ng Diyos na nasa Jerusalem" (tt. 2-4).

Sa simula ng proklamasyong ito ay malinaw nating nakikita kung paanong kinasihan ng Panginoon si Ciro, sa mismong titulong ibinigay niya kay Jehova. Siya ang "Diyos ng langit." Ito ang pangalang higit na kinikilala sa Kanya sa grupong ito ng mga aklat na binanggit sa itaas. Ito ang titulong tinaglay Niya nang alisin ang Kanyang trono sa lupa, at ibigay Niya ang Kanyang bayan sa kamay ng mga Gentil. Umalis Siya at "bumalik sa Kanyang [dako](#)," gaya ng sabi ni Hosea. Iniwan Niya ang templo sa Jerusalem, binuwag ang teokrasya at naging "ang Diyos ng langit." Ganito pa rin Siya sa Kanyang sinaunang bayan, at mananatili Siyang ganito hanggang bumalik Siya sa Jerusalem upang muling itatag ang Kanyang trono bilang "ang Panginoon ng buong lupa."

Pansinin din na hindi naglabas si Ciro ng utos na sinuman ay dapat bumalik sa Jerusalem. Walang anumang pagpipilit ng kautusan sa kilusang ito. Dapat itong maging bunga ng biyayang kumikilos sa kaluluwa. Kaya nagbigay ang hari ng pahintulot, at lahat ng may puso para dito ay malayang umahon sa dakong pinili ng Panginoon noong una para sa Kanyang pangalan.

Sa paningin ng tao ay halos walang makaaakit kaninuman sa Jerusalem. Isa itong sunog at gibang bunton sa gitna ng isang lupaing tiwangwang. Ngunit para sa pananampalataya ay may pang-akit doon na hindi maunawaan ng likas na tao. Iyon ang lungsod ng Diyos, ang dako ng Pangalan, ang tanging lugar sa, lupa na doon lamang maaaring dalhin ng isang bayang nagpapasalamat ang kanilang mga handog ayon sa Kasulatan, at kung saan ang may sala ay makapagdadala ng handog para sa kasalanan.

Para sa mga mananampalataya ngayon, wala nang ganoong banal na lugar sa mundong ito; "Hindi sa Jerusalem, ni sa bundok na ito" ang ating dako ng pagsamba. Ngunit sinabi ng ating Panginoon: "Sapagkat kung saan nagkakatipon ang dalawa o tatlo sa Aking pangalan, naroon Ako sa gitna nila." Kung saan Siya kinikilala bilang tanging Ulo at Panginoon at ang Kanyang mga tinubos ay nagkakatipon sa Kanya, iyon ang katumbas ng dakong pinili ng Diyos para sa Kanyang Pangalan noong una. Kapag nagkakatipon nang ganito, inaakay Niya ang Kanyang mga banal sa makalangit na santuwaryo, at doon ay pinakikilos ang kanilang puso na maghandog ng hain ng papuri at pasasalamat. Ang makabalik sa ganitong kapayakan, gaya noong pasimula, ay nararapat na maging hangarin ng ating puso. Mula nang sumikat ang liwanag ng Repormasyon ay

nagkaroon na ng ganitong mga pagkilos ng puso at budhi sa gitna ng mga anak ng Diyos, mga pananabik sa higit na kapayakan ng mga unang araw, na may mas malalim na pagpapahalaga kay Cristo, at paghiwalay sa hindi banal at sa makamundo.

Malaking pagkakamali na gawing larawan ang mga tagpo sa Ezra ng alinmang iisang kilusan sa Sangkakristiyanuhan. Sa halip, mayroon itong mga makahulugang aral na mapakikinabangan ng mga banal tuwing may natatanging gawain ng pagtitipong pabalik kay Cristo sa kapangyarihan ng Espiritu. At ito ang isa sa una at pinakamahalagang aral. Ang ganitong kilusan ay dapat bunga ng paggawa ng biyaya. Hindi ito maaaring maging bagay ng kautusan, kung hindi ay mawawala ang lahat ng kasariwaan at kapangyarihan nito. Kaya hindi matalino na pilitin ang mga tao na pumasok sa isang posisyon na hindi pa sila inaakay roon ng biyaya.

Nakaugalian sa ilang lugar na tuligsain ang mga sistemang gawa ng tao at ipataw sa budhi ng mga tao ang pag-alis sa mga iyon bilang tungkulin. Sa paraang ito, marami ang pumupuwesto sa panlabas na paghihiwalay kahit hindi naman talaga sila naaakit kay Cristo. Dahil dito, malamang na maging matigas at makakautusan ang ganitong mga tao sa kanilang mga gawi at pananalita, at kaunti lamang ang malalaman nila sa pagkilos ng puso at pagkaakit sa Panginoon mismo na inilarawan dito sa Ezra. Sinasabi ng ika-5 talata na ilan sa mga pangulo ng mga sambahayan ng mga magulang ng Juda at Benjamin, kasama ang mga saserdote at mga Levita, at "lahat ng ang espiritu ay kinilos ng Diyos," ay bumangon "upang umahon at itayo ang bahay ng Panginoon na nasa Jerusalem." Napakahalaga nito sa Diyos. Ang pagiging kusang-loob nila ay

magandang katibayan ng biyayang kumikilos sa kanilang kaluluwa.

May ilan, marahil ang karamihan, na hindi umahon, at hindi natin sila dapat hatulan dahil dito; sapagkat hindi natin alam kung anong likas na mga hadlang ang maaaring mayroon sila. Ngunit ang aklat ni Esther ay saksi na hindi pareho ang kaluguran ng Diyos sa mga naiwan at sa pangkat na "alang-alang sa Pangalan" ay umahon sa Jerusalem. Patuloy pa rin Niya silang binantayan, ngunit hindi Niya hayagang iniugnay ang Kanyang pangalan sa kanila gaya ng ginawa Niya sa iba.

Walang pagkapoot o diwa ng paghatol sa pagitan ng dalawang grupo. Tinulungan ng mga naiwan ang kanilang mga kapatid na umahon "ng mga sisidlang pilak, ng ginto, ng mga kalakal, at ng mga hayop, at ng mahahalagang bagay, bukod pa sa lahat ng kusang-loob na inihandog" (t. 6).

Ang sumunod na ginawa ni Ciro na pinapansin natin, ang paghihiwalay sa mga sisidlang pag-aari noon ng templo ni Jehova mula sa kayamanan ng mga hari na inilaan sa mga diyos ng mga pagano, ay lubhang makahulugan, at nagpapaalala sa atin ng salita ng Panginoon sa 2 Timoteo tungkol sa paghihiwalay sa mga sisidlang pangkarangalan at mga sisidlang pangkahihyan. Ang mula sa Diyos at para sa Diyos ay dapat linisin at ihiwalay mula sa pagkakahalalo. At nananatili itong totoo ngayon.

Ang mga sisidlang ibinukod ay binilang lahat at ipinagkatiwala kay Sesbassar, na karaniwang tinatawag na Zorobabel (dayuhan sa Babel), ang prinsipe ng Juda. Kapansin-pansin na ang prinsipeng ito na mula sa lahi ni David ay hindi nag-angkin ng anumang karangalan dahil sa kanyang dakilang pinagmulan. Iyon ay panahon ng kahinaan at ng maliliit na bagay. Kaya si

Zorobabel ay tumayo bilang isang taong ang pananampalataya ay masusundan ng iba, ngunit wala siyang inaangkin- bilang anak at tagapagmana ni David.

Maaaring magsalita ito sa puso ng mga nababagabag ngayon dahil sa kawalan ng mga kaloob na tanda at nagnanais ng isang bagay na dakila na makikita ng mata. Tapos na ang panahon ng malalaking bagay; ang kapanahunan ay nagsasara sa pagkabigo ng tao sa lahat ng ipinagkatiwala sa kanya. Nararapat sa mga tunay na "may unawa sa mga panahon" na iwan na ang pagpapanggap, at sa kapayakan ay sumama sa mga mababang-loob. "Ang maamo ay papatnubayan Niya sa katarungan; at ang maamo ay tuturuan Niya ng Kanyang daan."

Kabanata 2: Pabalik sa Dako ng Pangalan

Ang sumunod na ipinakikita sa atin ay parang isang halimbawang pahina mula sa mga aklat ng walang hanggan. Isang dahon mula sa talaan ng alaala ng Diyos ang inilatag sa harap natin upang ating suriin. May mga katulad na halimbawang listahan sa ibang bahagi ng aklat ng Diyos. Ang Genesis 49 ay isa. Ang dalawang salaysay tungkol sa mga makapangyarihang lalaki ni David, sa 2 Samuel at sa 1 Cronica, ay ganito rin. Sa Nehemias 3 (at gayundin sa kabanata 7, kung saan inulit ang ika-2 kabanatang ito ng Ezra), ipinakikita ng Diyos kung gaano Niya kaingat na itinatala ang bawat isa, ang bawat pamilya, at ang gawaing natapos nila para sa Kanya. Ganito rin ang Roma 16, bagaman sa unang tingin ay isa lamang itong kabanata ng mga pagbati ng apostol, at sa Hebreo 11 ay may talaan tayo ng mga pinarangalan na sasangguniin pa sa Hukuman ni Cristo. May natatanging bigat at kataimtiman ang ganitong mga talaan. Marami, oo, karamihan sa mga pangalang naroon ay mga pangalan lamang para sa atin, ngunit hindi nakalimutan ng Diyos ang kahit isa sa mga taong minsang tinawag sa mga pangalang ito dito sa lupa, at "sa araw na iyon" ay gagantimpalaan Niya ang bawat isa ayon sa kanyang gawa. Ang ilan din ay "magdurusa ng kawalan" dahil sa mga pagkakataong pinabayaan, o sa paglilingkod na hindi buong-puso. Walang mabuti o masama na malalampasan ng Kanyang paningin, na hindi tumitingin gaya ng pagtingin ng tao, na hindi tumitingin sa panlabas na anyo kundi sa puso. Gaano kaliit ang pag-aakala ng mga tapat na Judiong ito sa panahon ni Ezra na iingatan ng Diyos ang talaan ng kanilang mga pangalan at pamilya upang basahin ng mga susunod na salinlahi, at sa gayon ay matutunan kung gaano Niya

pinahahalagahan ang lahat ng ginagawa mula sa pusong nakatalaga sa Kanya at para sa kaluwalhatian ng Kanyang pangalan!

"Ito nga ang mga anak ng lalawigan, na umahon mula sa pagkabiha, sa mga nadala, na dinala ni Nabucodonosor na hari sa Babilonia sa Babilonia, at nagsibalik sa Jerusalem at sa Juda, bawat isa sa kanyang bayan" (t. 1). At sumunod ang mahabang listahan ng apatnapu't dalawang libo tatlong daan at animnapu, bukod pa sa kanilang mga alipin at dalawang daang mang-aawit (tt. 64, 65). Kahit ang bilang ng kanilang mga hayop na pangkarga ay nakatala, sapagkat pinapansin ng Diyos ang lahat ng may kaugnayan sa Kanyang bayan, kahit sa makalupang paraan lamang (tt. 66, 67).

Habang binabasa ng mata ang listahan ng mga pangalang Hebreo, marami ang namumukod-tangi, at ang ilan ay may kasamang lubhang makahulugang paliwanag.

Sa talatang 2 ay may nababasa tayong isang Nehemias at isang Mardoqueo: ngunit hindi dapat ipagkamali ang una sa sumulat ng sumunod na aklat, na umahon kalaunan, matapos muling itayo ang templo, ayon sa "utos na ibalik at itayo ang Jerusalem," na binanggit bilang simula ng pitumpung sanlinggo ng taon sa Daniel 9: 24. Ni hindi rin dapat ipagkamali ang pangalawa sa matandang pinsan ni Reyna Esther, na nanatili sa lungsod ng Susan, at sa pagkakaalam natin ay hindi kailanman umahon sa Jerusalem matapos madalang bihag noong bata pa siya (Esther 2:5, 6).

"Ang mga lalaki ng Anatot," sa talatang 23, ay nagpapaalala sa pagbili ni Jeremias ng bukid sa Anatot, napakatagal na noon, at ng mga selyadong kasulatan ng pag-aari na naghihintay sa kanilang tunay na may-ari. Mukhang, napakalaking kahangalan

ang bumili ng bukid sa isang lugar na tiyak nang mapapahamak; ngunit tumingin ang pananampalataya sa pagpapanumbalik, at ngayon ay dumating na ang matagal nang hinihintay na araw kung kailan magkakaroon ng tunay na halaga ang selyadong kasulatan (Jeremias 32).

Kapansin-pansin na kakaunti lamang ang mga Levitang umahon sa panahong ito (t. 40). Pitumpu't apat lamang! Napakaliit na pangkat nga, at hindi kataka-taka kung titingnan lamang natin ang panig ng tao. Wala silang mamamahin kundi ang Panginoon. Siya lamang ang kanilang bahagi. Ngunit kinailangan ang tunay na pananampalataya upang makaasa ang mahal na mga lingkod na ito ng Diyos sa Kanyang saganang kayamanan sa panahong wala ni yaman ni karangalan sa gitna ng Kanyang nalabing bayan. Makikita natin sa Nehemias 13:10 na hindi nagtagal at kinailangan nilang harapin ang panahon ng pagsubok. Kung ang bayan ng Diyos ay nagpapatuloy na kasama Niya, hindi pababayaan ang Kanyang mga lingkod, gaano man kaliit ang mukhang makikita ng mata. At sa kabilang banda, kung ang bayan ng Panginoon ay maging makakalimutin, nararapat sa lingkod na lalo pang madama ang kanyang pag-asa sa Diyos mismo, hindi sa mga banal, gaano man sila kabait at kabukas-palad.

Mas marami ang mga anak ni Asaf, ang mga mang-aawit sa templo, kaysa sa mga Levita sa pangkat ni Zorobabel (t. 41). Isang daan at dalawampu't walo sa kanila ang umahon. Ang diwa ng papuri ay umaalalay sa kaluluwa at madaling nakalalampas sa mga baku-bakong daan.

May ilan na hindi maipakita ang kanilang talaan ng angkan. "At ito ang nagsiahon mula sa Tel-mela, Tel-harsa, Querub, Addan, at Immer: ngunit hindi nila maipakita ang sambahayan ng

kanilang mga magulang, at ang kanilang lahi, kung sila ay sa Israel: ang mga anak ni Delaias, ang mga anak ni Tobias, ang mga anak ni Necoda, anim na raan at limampu't dalawa" (tt. 59, 60). Malaking pangkat sila, ngunit may kawalang-katiyakan tungkol sa kanilang pinagmulan na talagang nakalilito. At sayang, gaano karami sa Sangkakristiyanuhan ngayon ang ganito! Madalas ay masigasig at taimtim sila, ngunit hindi pa rin nila kayang magbigay ng malinaw at makakasulatang sagot tungkol sa pag-asang nasa kanila. Kailangan nating mag-ingat .na huwag madaliang hatulan ang ganitong mga tao; ngunit sa kabilang banda, kailangan ang isang antas ng pag-iingat at pagbabantay, na madalas ay ikinasasama ng loob, ngunit hinihingi ng maka-Diyos na malasakit sa mga bagay na mahal kay Cristo.

Kahit sa mga saserdote, na mahigit isang libo ang umahon (tt. 36-39), may ilang natagpuan na hindi lubos na mapatunayan ang kanilang karapatang maglingkod sa templo ni Jehova. "At sa mga anak ng mga saserdote: ang mga anak ni Habaias, ang mga anak ni Cos, ang mga anak ni Barzillai, na nag-asawa sa mga anak na babae ni Barzillai na Galaadita, at tinawag ayon sa kanilang pangalan: hinanap ng mga ito ang kanilang talaan sa mga nakatala ayon sa talaan ng angkan, ngunit hindi sila natagpuan: kaya't sila, na itinuring na marumi, ay inalis sa pagkasaserdote. At sinabi sa kanila ng Tirshatha (Gobernador), na huwag silang kumain ng mga kabanal-banalang bagay, hanggang sa may tumayong saserdote na may Urim at Tummim" (tt. 61-63). Hindi tiyak na ipinahayag na nagsisinungaling sila sa pag-angkin sa titulo ng saserdote; isinantabi lamang sila dahil hindi nila ito mapatunayan, hanggang sa may bumangong kinasihang saserdote na makapagsasalita nang may kapamahalaan.

Ganito rin natin maaaring pakitunguhan ang ilan ngayon na hindi matunton ang kanilang talaan ng angkan, ngunit nagpupumilit na kanila ang lugar ng isang Cristiano. Hindi natin masasabi na hindi sila ipinanganak ng Diyos, at ang mga nangangahas magsabi nito ay nagkakasala, ng malaking kapangahasan; ngunit hindi natin sila makikilala bilang ganoon hanggang makapagbigay sila ng malinaw na katibayan na sila nga ay kabilang sa pangkat ng mga saserdote at kabahagi ng likas na pagka-Diyos. Sa ganitong kalagayan ay maaari lamang tayong manalig sa salitang, "Nakikilala ng Panginoon ang mga Kanya," at maghintay hanggang ang ating Dakilang Saserdote mismo ang magpahayag nang may kapamahalaan tungkol sa kanila. Hanggang sa panahong iyon, hindi natin sila mabibigyan ng buong lugar ng Cristiano; at kung ikasama nila ng loob ang tila kawalan ng paggalang, ipinakikita lamang nito ang kalagayan ng kaluluwa na nangangailangan ng paghatol sa sarili at pagsisisi.

Ipinakikita ng ika-68 at ika-69 na talata na pinapansin ng Diyos ang ibinigay nang may kusang-loob na puso "para sa bahay ng Diyos upang itayo ito sa kanyang dako." At nang matapos ang paglalakbay, at tumayo ang pangkat na nagbalik sa lugar ng gibang lungsod kung saan inilagay ng Panginoon ang Kanyang pangalan, hindi nauwi sa kawalang-pag-asa ang pagkatiwangwang, kundi muling kinilos ang puso ng "ilan sa mga pangulo ng mga sambahayan ng mga magulang," na "nagbigay ayon sa kanilang kaya" ng pilak at ginto at mga kasuotan para sa mga saserdote. At lahat ng ito ay bago pa man maitayo ang dambana sa patungan nito. Tunay na isa itong gawain ng biyaya, at nagpakita ng malusog na espirituwal na kalagayan ng matatandang lalaking ito, na nananabik na

makitang bumangon ang templo mula sa abo bago sila tawagin mula sa mundong ito.

Nakababahala na kakaunti lamang ang mga Cristianong tapat sa pagbibigay ayon sa kanilang kaya. Ang tuntuning nakasaad sa 1 Corinto 16:2, "Tuwing unang araw ng sanlinggo, ang bawat isa sa inyo ay magbukod at mag-impok ayon sa *pagpapala sa kanya ng Diyos*," ay bihirang pag-isipan nang ikalawang beses ng marami. Sa lingguhang pagtitipon, isang barya ang inihuhulog sa kahon, madalas nang walang anumang paghahanda, at tiyak na hindi bunga ng may panalanging pagbubukod sa tahanan ayon sa pagpapala ng Diyos sa nagbibigay sa nakaraang linggo. Kung ito ay karaniwang isinasagawa, hindi kukulangin ang pantustos sa gawain ng Panginoon dito sa sariling bayan at sa ibang bansa, ni magkukulang ang tulong para sa mga dukha sa gitna ng mga banal. Hindi kailanman makalilimutan ng Diyos na ang mga magulang na ito noong una ay nagbigay ayon sa kanilang kaya. Makalilimutan ba Niya na marami ang hindi gumawa ng ganito?

Isinasara ng talatang 70 ang kabanata sa pahayag na ang mga saserdote at mga Levita, ang mga mang-aawit at mga tagapagbantay-pinto, at ang mga Nethineo² ay nanirahan sa kanilang mga bayan, "at ang buong Israel sa kanilang mga bayan." Sino ang mag-aakalang mababasa natin ang tungkol sa "buong Israel" sa ganitong panahon! Gayunman, nakikita ng Diyos sa mahina at maliit na nalabing ito ang isang pangkat na tumatayo sa batayan ng buong Israel, at ayaw Niyang ituring ang bansa nang iba sa kanyang pagkakaisa.

Gayundin ngayon, hindi na posibleng muling tipunin ang buong Iglesya ng Diyos sa iisang panlabas at nakikitang

pagkakaisa. Ngunit *posible* para sa iilang mahihina na magtipon sa batayan ng Iglesia ng Diyos, na tumatanggi sa lahat ng pangalan at paraan ng sekta, "na nagsisikap na ingatan ang pagkakaisa ng Espiritu sa bigkis ng kapayapaan." Hindi dapat kalimutan kailanman ang huling pariralang ito. Kapag pumasok ang alitan at pagtatalo, nilalabag agad ang pagkakaisa ng Espiritu. Hindi ito kailanman mapipilit. Ito ay isang bagay na praktikal, na naiingatan lamang habang ang mga mananampalataya ay lumalakad sa Espiritu at kinikilala sa isa't isa ang lahat ng mula sa Diyos, habang ang bawat isa ay nagsisikap na "sundin ang kapayapaan sa lahat ng tao, at ang kabanalan, na kung wala ito ay walang taong makakakita sa Panginoon."

Wala nang ibang paraan upang tunay na maingatan ang pagkakaisa ng Espiritu. Ang pagkakaisa ng katawan ni Cristo ay hindi kailanman nasa ating pag-iingat. "Mayroong isang katawan," iisa lamang; at walang pagkabigo ng tao ang makapagbabago niyon. Ngunit tayo ay may pananagutang kumilos sa *batayan* ng iisang katawang iyon, ayon sa Salita, "Ang tinapay na ating pinagpipira-piraso, hindi ba ito ang pakikipag-isa sa katawan ni Cristo?" (1 Corinto 10:16.) Kaya sa mismong gawa ng pagpipira-piraso ng tinapay sa hapag ng Panginoon, ipinakikita natin ang ating pagkakaisa bilang mga sangkap ng iisang katawan. Bakit pa natin kikilalanin ang anumang ibang katawan, anumang mas makitid na bilog?

Sa simulain, ang pakikisama ng mga Cristiano, upang maging makakasulatan, ay dapat sumaklaw sa lahat ng mananampalataya; ngunit kung paanong noong una ay may mga hindi natagpuan ang talaan, gayundin ngayon ay marami na hindi natin mapangahasang sabihing hindi

mananampalataya, ngunit hindi rin sila makakasama sa pakikisama ng mga nagnanais ingatan ang katotohanan ng Diyos, dahil sa kanilang doktrina o paraan ng pamumuhay. At sa ilalim ng huling uring ito ay kasama ang pagiging kabahagi sa kasalanan ng ibang tao, sa pakikiugnay sa hindi banal at nagpaparumi. Dito sinusubok ang pananampalataya; sapagkat tanging ang maka-Diyos na pagkilala ang makapagpapakilos sa mga banal nang may pagkakatugma nang walang mga tuntunin at patakarang gawa ng tao, na kinikilala ang lahat ng kapwa sangkap ng katawan ni Cristo, ngunit lumalakad lamang kasama ng mga, sumusunod sa "katuwiran, pananampalataya, pag-ibig, kapayapaan, kasama ng mga tumatawag sa Panginoon mula sa malinis na puso" (2 Timoteo 2:19-22).

Kabanata 3: Ang Dambana at ang Bahay

Malinaw na may puwang ng panahon sa pagitan ng kabanata 2 at 3; ngunit walang nakatala kung gaano ito katagal. Walang duda na may ilang linggo, o marahil ilang buwan, ng taimtim na pagpapagal, kung saan nagtayo ang nalabing nagbalik ng mga tahanan para sa kanilang sarili, at naghanda para sa muling pagtatayo ng tiwangwang na templo sa pamamagitan ng paglilinis ng mga basura at guho na tanda ng kalapastanganan ng mananakop na taga-Babilonia.

Sa wakas ay sumapit ang ikapitong buwan, ang buwan kung kailan ipinagdiriwang noon ang Pista ng mga Tabernakulo, at ipinasya nilang itayo agad ang dambana ni Jehova, at gamit ang Salita ng Diyos bilang tanging patnubay ay sikaping tuparin ang mga tagubilin tungkol sa pagdiriwang nito. Hindi ito magiging kasingdakila o kasintatag ng dati, ngunit ito ay magiging ayon sa parehong kaayusan; at ang Salita ay tunay na sapat pa rin sa pag-akay at sa "pagtuturo sa katuwiran," gaya noong pinakamaringal na mga araw ng kanilang mga ninuno.

Wala silang naisip na palitan ng kaginhawahan o diskarte ng tao ang sinabi ng Diyos sa pamamagitan ni Moises noong malayong nakaraan. Walang hiningan ng ideya o mungkahi kung ano ang pinakaangkop na paraan ng pagkilos sa mahirap nilang kalagayan, at sa mga kondisyong ibang-iba sa dati. Sinaliksik lamang nila ang Kasulatan, at nang "masumpungan nilang nasusulat," doon na natapos ang pagtatalo. Ang Biblia ang kanilang, kapamahalaan; isinara nila ang pinto sa diskarte ng tao.

Napakahalaga ng simulaing ito sa sinumang ngayon ay higit na nagpapahalaga sa pagsang-ayon ng Diyos kaysa sa pagsang-

ayon ng mga taong makalaman. Ang Kasulatan ay lubos na sapat pa rin. Nasa mga ito ang lahat ng aral na kailangan upang akayin ang mga nagnanais maging tapat sa Diyos sa alinmang yugto ng kasaysayan ng Iglesia. Sa sandaling agawin ng diskarte ng tao ang lugar ng pagpapasakop sa ipinahayag na kalooban ng Panginoon, isinusuko na ang buong simulain ng pananampalataya, at ang paglakad ayon sa paningin ang pumapalit dito. Sapagkat hindi tayo makalalakad sa pananampalataya malibang magbigay tayo ng walang pag-aatubiling pagsunod sa Salita ng Diyos, na walang iniiwang lugar para sa kalooban o kaayusan ng tao.

Sa unang talata ng magandang kabanatang ito ay may magandang larawan tayo ng pagkakaisang dapat laging makita sa mga anak ng Diyos. "At nang sumapit ang ikapitong buwan, at ang mga anak ni Israel ay nasa kanilang mga bayan, ang bayan ay nagtipon *"na parang isang tao sa Jerusalem."* Ito, ay, tunay na pinagpala. "Narito, napakabuti at napakaligaya na ang magkakapatid ay magsamang nagkakaisa! ... Sapagkat doon iniutos ng Panginoon ang pagpapala, samakatuwid baga'y ang buhay magpakailanman" (Awit 133). Ito ang halimbawang nasa harap natin, na nakalulugod pagbulay-bulayan. Nagtipon ang bayan na parang isang tao sa dako ng Pangalan; at lubos na ayon sa awit na kasisipi lamang, "Iniutos ng Panginoon ang pagpapala." Saganang patunay nito ang natitirang bahagi ng kabanata. Muli itong natupad sa kamangha-manghang sukat sa pasimula ng kasaysayan ng Iglesia: "At nang lubos nang dumating ang araw ng Pentecostes, silang lahat ay nagkakaisang nasa isang dako." (Mga Gawa 2:1). At ano ang masayang bunga? Walang iba kundi ang pagbubuhos ng Espiritu Santo, ang bautismo na sa pamamagitan nito ay nabuo ang iisang katawan, ang pagbabalik-loob ng tatlong libong tao,

at ang pagpapatibay sa buong pangkat, habang ang pangalan ng ipinakong si Jesus ay itinanghal at pinuri nang may dakilang kapangyarihan.

Kapag binalikan natin ang araw ng kapanganakan ng Iglesia, at inihambing ang matamis at banal na pagkakaisang nakita noon sa mga nakadudurog-pusong pagkakabaha-bahagi at malulupit na paghihiwalay na nakikita ngayon sa mga Cristiano, nararapat lamang tayong tumangis at dumaing, "O Panginoon, hanggang kailan?"

Hindi natin kayang pagalingin ang lahat ng pagkakahating ito; ngunit kaya nating hatulan ang lahat ng ito bilang gawa ng laman, at, sa pagtalikod sa lahat ng natutunan nating salungat sa kalooban ng Diyos, huminto sa pagkilala sa anumang katawang mas makitid kaysa sa katawan ni Cristo; tumanggi sa pagpapasakop sa sinumang ulo maliban sa Kanya na nakaupo sa kanan ng Diyos; at, habang nagtitipong pabalik sa iisang Pangalan, tumatalikod sa lahat ng may tatak ng Babilonia, buksan ang ating puso, "sa lahat ng tumatawag sa pangalan ng ating Panginoong Jesu-Cristo, na Panginoon nila at atin," at sa gayon, sa pagsunod sa Salita ng Diyos, ay maaari pa nating "sikaping ingatan ang pagkakaisa ng Espiritu sa bigkis ng kapayapaan."

Ang ganito kapukaw-damdaming paksa ay tumutukso sa ating lumihis sa ating aralin, ngunit hindi ito pinahihintulutan ng espasyo at ng panahon; kaya bumalik tayo upang pag-isipan ang iba pang inihaharap sa mga sumusunod na talata para sa ating pagkatuto at paalala.

Ang dambana ng Diyos ng Israel (hindi ng iilang muling natipon, pansinin natin, kundi ng buong bansa na, bagaman nakakalat at sinira, ay nakikita ng pananampalataya sa kanyang

kabuuhan), ay muling itinayo ni Jeshua na anak ni Josadac at ng kanyang mga kapatid na saserdote, kasama si Zorobabel at ang kanyang mga kapatid sa lahi ni David. Ang patotoo ay kapwa pangsaserdote at pangkaharian, gaya rin ng mga Cristiano, gaano man sila kahina, na tinawag ng Diyos na isang banal at maharlikang pagkasaserdote, upang sumamba nang may paggalang at ipahayag ang mga papuri sa Kanya na tumawag sa atin sa pamamagitan ng Kanyang kaluwalhatian at kabutihan.

Ang muling pagtatayo ng dambana ay katumbas ng pagpapatibay sa mga mananampalataya sa mga saligang katotohanan tungkol sa persona at gawain ng Anak ng Diyos. "Mayroon tayong isang dambana, na hindi karapatang kanin ng mga naglilingkod sa tabernakulo" (Hebreo 13:10). Si Cristo mismo ang ating dambana, sapagkat kung paanong noong una ay ang dambana ang nagpapaging-banal sa handog, gayundin ang kasakdalan ni Cristo sa Kanyang sarili ang nagbigay ng buong halaga sa Kanyang gawain. Kaya sa anumang tunay na pagpapanumbalik na mula sa Espiritu, laging makikita na si Cristo Jesus at ang Kanyang pagtubos ang itinatanghal. Hindi maaaring magkaroon ng tunay na muling pagbangon kung hindi Siya ang layunin ng kaluluwa.

Nang maitayo ang dambana sa patungan nito, na katumbas ng katotohanan tungkol kay Cristo at sa Kanyang gawain na inihaharap ayon sa Salita ng Diyos, ang mga hain sa umaga at gabi, o ang mga handog na susunugin, ay muling itinatag nang walang pagpapaliban. Ang handog na susunugin- ay nagsasalita tungkol kay Cristo na naghandog ng Kanyang sarili nang walang dungis sa Diyos, isang handog at hain na may mabangong samyo, na kaiba sa handog para sa kasalanan at handog para sa pagkakasala, kung saan inilalarawan si Cristo

na ginawang kasalanan. Bilang pinakamataas na handog, nagsasalita ito tungkol sa taos-pusong pagpapahalaga ng mananampalataya sa kung ano si Cristo at ang Kanyang gawain noon at ngayon sa Diyos, na umaakay sa pagsamba sa espiritu at katotohanan. Tunay na lahat ay narito sa sakdal at magandang pagkakatatugma. Kung ang Panginoong Jesus mismo ang nasa harap ng kaluluwa, at nagpapahinga ito sa Kanyang gawain, walang iba kundi walang-tigil na pagsamba at pagpupuri ang aakyat sa Ama sa Kanyang pangalan.

Para sa Cristiano, ang hapag ng Panginoon ay dapat laging nakaugnay sa ganitong mga kaisipan. Ito ay sa isang natatanging paraan ang piging ng pasasalamat, isang pagdiriwang ng pasasalamat bilang pagkilala sa nagawa ng ating Panginoon sa walang hanggang biyaya, at sa kaluguran ng Espiritu sa pagbubulay-bulay sa mga kagalingan ng Kanyang maluwalhating persona. Kung tunay na ganito, ang pakikibahagi sa Hapunan ng Panginoon ay hindi kailanman magiging bagay ng kautusan, ritwal, o walang-buhay na anyo. May banal at mapagpakumbabang kagalakan na makikita ang mga tinubos ng Panginoon na tinipon ng Espiritu sa mahalagang pangalan ni Jesus, na ngayon ay ginawang Panginoon at Cristo, upang alalahanin Siya.

Nakapagpapasariwa ng loob na pagbulay-bulayan ang kasiglahan ng nalabi ng Juda sa muling pagtatatag ng mga pang-araw-araw na handog at ng mga takdang pista. May banal na pananabik, isang maka-Diyos na sigla, na lumakad sa mga dating landas, na nakagagalak pagnilayan.

Ipinagdiwang ang pista ng mga tabernakulo "ayon sa nasusulat," at ginawa ang lahat ng itinakdang handog na susunugin "ayon sa kaugalian, ayon sa hinihingi ng bawat araw"

(t. 4). Mukhang walang tumutol na kahangalan na sa ganito kahuling panahon ay subukang iayon ang lahat "ayon sa kaugalian" ng mga unang araw ng kanilang maluwalhating kasaysayan. Kung may ganoong tao, sasalubungin siya ng matatag at tiyak na sagot at pagsaway, "Nasusulat." At para sa bawat mananampalataya, ito ay dapat laging sapat, na higit na matimbang kaysa sa lahat ng makalamang mungkahi, makabagong kaisipan at mga pagbabagong hindi ayon sa Kasulatan.

Ang palagiang handog na susunugin, ang mga natatanging hain sa mga bagong buwan, at ang lahat ng takdang pista ay maayos na pinaghandaan; at kapag ang mga pusong kusang-loob ay nagmungkahi anumang oras ng natatanging handog ng pasasalamat sa Panginoon, laging handa ang mga kamay ng saserdote na asikasuhin ang mga kailangan sa templo ayon sa iniutos ni Moises sa aklat ng kautusan.

At lahat ng ito ay bago pa naitayo ang bahay mismo, kung paanong dapat munang magkaroon ng tunay na pagpapahalaga kay Cristo mismo at kaluguran sa Kanyang gawain bago tayo makapasok nang wasto sa katotohanan ng bahay ng Diyos. Nagsimula ang mga handog sa unang araw ng ikapitong buwan, ngunit hindi pa sapat ang naisulong ng gawain upang mailagay ang pundasyon ng bahay ng Panginoon. Sa katunayan, mga siyam na buwan marahil ang lumipas bago wastong nasimulan ang bahay na ito (tingnan ang t. 8). Ngunit sa palagay namin, kasabay ng pagtatayo ng dambana sa mga patungan nito, binigyan ng salapi ang mga kantero at mga karpintero, at buong inihanda ang pagtustos sa makalupang pangangailangan ng mga magdadala ng mga

punong sedro at muling magtatayo ng bahay, "ayon sa pahintulot na tinanggap nila kay Ciro, na hari sa Persia" (t. 7).

Sa ika-8 talata ay ibinigay ang petsa ng paglalagay ng pundasyon. Sinasabing "sa ikalawang taon ng kanilang pagdating sa bahay ng Diyos sa Jerusalem, sa ikalawang buwan," nagsimula ang gawain ng pagsusulong sa bahay ng Panginoon. Dumating sila "sa bahay ng Diyos," bagaman sa pandama at paningin ay isa lamang nangingitim na guho ang nasa harap nila! Napakatinding pagsaway ito sa kawalan ng pananampalataya ng tao. Nananatili ang lahat ng mula sa Diyos, gaano man tayo mabigo sa pag-iingat nito.

Madalas nating sabihin, at tama, na ang katotohanan tungkol sa Iglesya ay nawala nang mahigit isang libong taon matapos gawin ng pang-aagaw ng Roma at ng pagiging makakautusan na tulad ng mga Judio na halos makalimutan ang natatanging ministryo ni Pablo. Ngunit bagaman maaaring nawala ang katotohanan, kung ang pag-unawa ng tao rito ang pag-uusapan, nanatili ang katotohanang may Iglesya, kapwa bilang ang, katawan ni Cristo, at ang, bahay ng Diyos, bagaman muli lamang itong naibalik sa kaalaman at puso ng bayan ng Diyos nang tumalikod ang mga tapat na lalaki sa mga tradisyon ng tao tungo kay Cristo mismo, at mula sa pahintulot ng tao tungo sa Salita lamang. At gaano kabilis na nagsimulang kumilos ang Espiritu sa paghahayag ng matagal nang nawalang katotohanan tungkol sa tahanan ng Diyos, "Ang bahay ng Diyos, na siyang iglesya ng Diyos na buhay, ang haligi at suhay ng katotohanan."

Ang katotohanan tungkol sa lahat ng ito ay hindi kailanman makikilala nang may kapangyarihan sa kaluluwa habang pinahihintulutan o sinasang-ayunan ang mga gawi at

sistemang salungat sa ipinahayag na kalooban ng Diyos. Kaya totoo na ang pinakamalinaw na pagtingin sa lahat ng sistemang pang-iglesya ay makukuha mula sa labas ng mga ito, kapag ang mananampalataya ay makatatayo nang payak na hawak ang bukas na Salita ng Diyos at nakikilala kung ano ang ayon sa Kanyang kalooban, at kung ano ang bunga lamang ng kalooban ng tao at lakas ng laman. Saka rin makikilala ang balangkas ng mga pundasyon ng bahay ng Diyos, at masusumpungan ang biyaya upang kumilos ayon sa katotohanang natutunan na ngayon.

Sapagkat hindi tayo tinawag upang muling itayo ang Iglesya. Iyan ang naging walang-saysay na pangarap ng higit sa isang dakilang isipan, na nauwi lamang sa masakit na paggising nang lalong lumala ang pagkasira. Tinawag lamang tayo upang bumalik sa nasusulat, at kumilos ayon sa katotohanan na para bang hindi kailanman dumating ang pagkasira, habang kinikilala pa rin ang ating kahinaan at pag-asa sa Kanya.

Kung may pakikisama rito, ito ay lubhang pinagpala; at ito ang umaakay sa atin na pansinin ang isang salitang angkop sa ating panahon, na makikita sa kabanatang ito at sa susunod. Tinutukoy ko ang salita ng pakikisama na "magkakasama," na napansin na natin sa talatang 1. Sa talatang 9 ay mababasa natin: "Nang magkagayo'y tumayo si Jeshua kasama ang kanyang mga anak at ang kanyang mga kapatid, si Cadmiel at ang kanyang mga anak, ang mga anak ni Juda, *nang magkakasama*, upang pangasiwaan ang mga manggagawa sa bahay ng Diyos." Narito ang "mga manggagawang magkakasama." Pagkatapos sa talatang 10 at 11, matapos sabihin ang tungkol sa mga saserdote, mga Levita, at mga anak ni Asaf na nakatayo nang maayos sa kanilang mga kasuotan, "nang

ilagay ng mga nagtatayo ang pundasyon ng templo ng Panginoon," nalaman natin na "sila ay umawit nang *magkakasama* nang salitan sa pagpupuri at pagpapasalamat sa Panginoon; sapagkat Siya ay mabuti, sapagkat ang Kanyang awa ay magpakailanman sa Israel." Narito sila na nagpupuring magkakasama, ang bawat puso ay kaisa ng bawat isa, abala sa pagtatanghal ng kagandahang-loob ng Panginoon.

Sa sumunod na kabanata, talatang 3, sinabi ni Zorobabel at ng iba, bilang sagot sa alok na tulong ng mga Samaritano: "Kami mismo nang *magkakasama* ang nagtatayo para sa Panginoon." Kaya sila ay mga tagapagtayong magkakasama, na nagtatayo ng mga pader ng templo sa banal at masayang pakikisama, at nakahiwalay sa marumi. At ganito nais ng Diyos na laging magpatuloy nang magkakasama ang Kanyang bayan, na inaalala na sila ay "tinawag sa pakikisama sa Kanyang Anak, si Jesu-Cristo na ating Panginoon" (1 Corinto 1:9).

Bumalik tayo sa talatang 11, at pansinin kung paano nakilos ang bayan nang sa wakas ay mailagay ang pundasyon ng bahay ng Panginoon. Sa kanilang maka-Diyos na-kagalakan sa maliit na sukat na ito ng pagpapanumbalik, sila ay "sumigaw ng malakas na sigaw."

Ngunit hindi lahat ay ganoon kasigla, sapagkat "marami sa mga saserdote at mga Levita at mga pangulo ng mga sambahayan ng mga magulang, na matatandang lalaki, na nakakita ng unang bahay, nang mailagay ang pundasyon ng bahay na ito sa harap ng kanilang mga mata, ay umiyak nang malakas; at marami ang sumigaw nang malakas sa kagalakan: kaya't hindi makilala ng bayan ang ingay ng sigaw ng kagalakan mula sa ingay ng pag-iyak ng bayan: sapagkat ang bayan ay sumigaw ng malakas na sigaw, at ang ingay ay narinig sa malayo" (tt. 12, 13).

Ang kabataan ay panahon ng sigla at nag-uumapaw na espiritu, samantalang ang katandaan ay panahon ng kahinahunan at seryosong pagbubulay-bulay. Ang mga kabataang lalaki ay madaling maging labis na umaasa habang tumitingin sa hinaharap; ang matatandang lalaki naman ay madaling maging mapagbalik-tanaw at labis na abala sa nakaraan. Madalas ay mahirap para sa kabataan na unawain ang mga pangamba ng matatanda at may karanasan tungkol sa anumang bagong gawain na kinasasangkutan nila. Gayundin, madalas ay mahirap para sa matatandang lalaki na kilalanin ang anumang natatanging gawain ng Diyos na pangunahing ipinagkatiwala sa mga kabataan at hindi na nila matagal na mababahaginan. Madali nilang makalimutan ang sarili nilang kabataan; at habang iniisip nila ang mga pag-asang nasira ay nais nilang "prenuhan ang sinumang hindi tumatayo ngayon sa kanilang pananaw. Kaya laging kailangan ang malaking pagtitiis sa isang kilusang tulad ng sinusundan natin. Kailangan ng mga kabataan ang biyaya, upang makinabang sa maka-Diyos at mahinahong payo ng mga magulang, na sila naman ay nangangailangan ng biyaya upang magalak sa ginagawa ng Diyos sa pamamagitan ng mga hindi pa ganap ang gulang.

Ang mapamintas at mapaghanap-maling matatandang lalaki, kahit pa sila ay tapat na mga banal, ay maaaring maging malaking hadlang sa mga nakababatang kapatid, na maalab sa pananampalataya at pag-ibig hanggang lumamig dahil sa walang-tigil na pagpuna o pagtutol ng kanilang matatanda. Sa kabilang banda, ang masasaya at parang-amang mga kapatid, na laging handang makita ang pag-akay ng Diyos sa anumang bagong gawain ng Kanyang Espiritu, na tumanda nang may biyaya, at "nahihinog para sa langit," gaya ng sabi ng isa, ay

maaaring maging mga katulong at tagapayo na may malaking halaga sa kanilang nakababatang mga kapatid.

May lugar kapwa para sa pag-iyak at sa pagsigaw. Kapag iniisip natin ang pagkabigo ng tao na isagawa, at panghawakan, ang katotohanang ipinagkatiwala sa kanya, nararapat lamang tayong lumuha. Kapag napapansin natin ang walang kapantay na biyaya ng Diyos, na nangingibabaw sa lahat ng pagkabigo, at laging nagbabangon ng bagong patotoo sa Kanyang katotohanan sa mga panahon ng paghina, nararapat lamang tayong sumigaw nang malakas sa kagalakan. Hindi magkasalungat ang dalawa, kundi naghahalo sa iisang marilag na himig, na ang mataas na tinig ay dala ng masasaya at kabataang sumisigaw, at ang mababang tinig ay dala ng mga umiiyak na matatanda, lahat para sa papuri at kaluwalhatian ng Diyos ng lahat ng biyaya, na Siya ring Diyos ng walang hanggang kabanalan at likas na katuwiran.

Kabanata 4: Ang mga Kaaway

Ang unang himig na hindi tugma sa mapagpalang simponyang ito ay tinugtog sa kabanatang pag-aaralan natin ngayon, ngunit hindi muna mula sa loob, kundi mula sa labas; pagkatapos ay naapektuhan ang mga nasa loob kaya't napatahimik ang awit ng kagalakan at sumunod ang isang maikling panahon ng kawalang-sigla.

May mga tao na, sa buong panahong iyon, ay nagmamamatyang nang may naiinggit na mata sa gawain ng pagpapanumbalik sa Jerusalem. Sila ang mga Samaritano, ang mga inapo ng magkakahalang lahi na pinatira sa lupain ng mga paganong hari matapos mabihag ang sampung lipi, na matagal nang nadala sa Asiria, at mula noon ay nawala na kung tiyak na pagkakakilanlan ng tao ang pag-uusapan.

May matututunan tayo tungkol sa mga taong ito na walang budhi kung babalikan natin ang ilang pahina sa ating Biblia, sa 2 Hari, kabanata 17; mula sa t. 24 hanggang sa wakas ay nakatala ang tungkol sa mga lalaking ito na dinala mula sa iba't ibang bahagi ng nasasakupan ng Asiria at pinatira sa lupain. Noong una ay hindi sila nagkunwaring iba maliban sa pagiging mga sumasamba sa diyus-diyosan; ngunit nang mabahala sila dahil dumarami ang mababangis na hayop sa kanila, inisip nila na kailangan nilang malaman "ang paraan ng Diyos ng lupain." Nang humingi sila ng tulong sa hari ng Asiria, nagpadala ito sa kanila ng ilan sa mga bihag na saserdote ng kaayusan ni Jeroboam, na "nagturo sa kanila kung paano sila matatakot sa Panginoon." Ngunit makikita ang kawalang-katotohanan ng lahat ng ito sa talatang 32 at 33: "Kaya't natakot sila sa Panginoon, at gumawa para sa kanilang sarili mula sa

pinakahamak sa kanila ng mga saserdote sa matataas na dako, na naghahain para sa kanila sa mga bahay sa matataas na dako. Natakot sila sa Panginoon, at naglingkod sa kanilang sariling mga diyos ayon sa kaugalian ng mga bansang pinagdalhan sa kanila." At ang sumunod nilang mababang kalagayan ay inilarawan sa huling talata, na kaiba sa hinihingi ng Diyos sa Kanyang bayang Israel.

Ang mga Samaritanong ito ay halos kauri ng libu-libo sa panahong ito ng biyaya na nagpapahayag ng pagiging Cristiano ngunit hindi man lamang nagkunwaring kumilala kay Cristo bilang Panginoon, at walang alam sa nagliligtas na halaga ng Kanyang dugo. Sila rin ay natatakot sa Panginoon, ngunit naglilingkod sa sarili nilang mga diyos; at malungkot na pagkakamali para sa mananampalataya na makiugnay sa ganitong mga tao sa pakikisama sa iglesya. Ang ganitong mga "Cristiano" ay laging magiging bitag at hadlang, tulad ng "halu-halong karamihan" na sumama sa mga anak ni Israel paglabas sa Egipto.

Sa kasong nasa harap natin, nalaman natin na "nang mabalitaan ng mga kaaway ng Juda at Benjamin na ang mga anak ng pagkabihag ay nagtatayo ng templo para sa Panginoon, ang Diyos ng Israel, ay pumunta sila kay Zorobabel, at sa mga pangulo ng mga sambahayan ng mga magulang, at sinabi sa kanila, Hayaan ninyong magtayo kaming kasama ninyo: sapagkat hinahanap namin ang inyong Diyos, gaya ninyo; at naghahain kami sa Kanya mula pa noong mga araw ni Esar-hadon, na hari sa Asiria, na nagdala sa amin dito" (tt. 1, 2). Parang magiliw ang kanilang mga salita, ngunit ang tunay nilang pagkatao ay ibinigay sa unang bahagi ng talata: sila ay mga *kaaway*. Hinahangad nila ang pagkawasak ng maliit na

pangkat na pinag-alayan nila ng gayong magagandang pangako. Ito nga ay "ang mga lalang ng diyablo." Kung minsang nakatapak sila sa lungsod ng Diyos, sisirain nila ang lahat ng may tanda ng Kanyang pagsang-ayon. Ang pagtanggap at paghikayat sa kanila ay magpapalaki sana sa bilang ng nalabing pangkat, ngunit sa totoo ay magpapahina nang lubha rito. Iyon ay parang pagpapapasok sa kaaway sa loob ng kuta. Ang kaligtasan ng bayan ng Diyos ay nasa paghihiwalay. Ibinukod sila para sa Kanya na ang pangalan ay taglay nila. Ang makihalo sa mga bansa ay tiyak na magdudulot ng pagkawasak at kapahamakan.

Pansinin ang ipinahahayag ng mga Samaritanong ito. Sinabi nila na sila rin ay naglilingkod sa Diyos ng Israel, ngunit hindi sila makabalik nang sapat na kalayo. Wala silang alam tungkol sa pagtubos sa pamamagitan ng dugo, wala sa tanda ng tipan ni Jehova; hindi nila nakilala ang makapangyarihang mga gawa ng Diyos. Ang alam nila ay sabi-sabi lamang, at batay roon ay isang hungkag na pagkilala sa Kanyang kapangyarihan, habang walang alam sa Kanyang biyaya, at walang pagpapasakop ng puso sa Kanyang kalooban. Kawangis ito ng mga hungkag na pagpapahayag na madalas nating marinig. Madulas na nagsasalita ang mga tao tungkol sa paglilingkod sa Panginoon at sa pagsisimula na nila patungo sa kaharian, gayong wala silang alam sa pagsisisi sa Diyos, at sa pananampalataya sa ating Panginoong Jesu-Cristo. Hangga't hindi sila nadadala sa paghatol sa sarili sa harap ng Diyos, at sa taos-pusong pagtitiwala kay Cristo bilang Tagapagligtas, sila ay hadlang lamang sa anumang pangkat ng mga Cristiano, at magiging kaaway ng lahat ng tunay na mula sa Espiritu Santo.

Gayunman, ayaw ng laman na maituring na hindi karapat-dapat makibahagi sa mula sa Diyos. Ang mga taong likas, gaano man kaliit ang lugar ng katotohanan sa kanilang kaluluwa, ay nagagalit kapag ibinibigay sa kanila ang lugar na itinatakda sa kanila ng katotohanan. Ganito rin dito: nang tanggihan ni Zorobabel at ni Jeshua at ng matatandang lalaki ng Juda ang tulong ng mga hindi banal na Samaritanong ito, matinding galit ang sumiklab. Sinabi ng mga pinuno sa Israel: "Wala kayong kinalaman sa amin sa pagtatayo ng bahay para sa aming Diyos; kundi kami mismo nang magkakasama ang magtatayo para sa Panginoon, ang Diyos ng Israel, gaya ng iniutos sa amin ni haring Ciro, na hari sa Persia" (t. 3). Ipinakikita ng huling mga salita kung gaano nila kalinaw na kinikilala ang kanilang pagkaalipin, at nadarama ang pagkakaiba ng kasalukuyang kalagayan sa dati. Ngunit kasabay nito ay may kahanga-hangang katapangan, isang walang alinlangang pagpapahayag ng pananatili sa simulain ng paghihiwalay, na ang pagpapabaya rito noong nakaraan ang naging sanhi ng lahat ng kanilang kaguluhan. Ito ang diwa ng ika-50 awit: ang pagpanig sa Diyos, na nagsasabi sa masama, "Ano ang karapatan mong ipahayag ang Aking mga palatuntunan, o banggitin ang Aking tipan sa iyong bibig?"

Ito ang kalayaang mula sa Diyos; at kapag natutunan lamang ng mga mananampalataya na kunin ang ganitong saloobin sa pagpapahayag na walang Cristo sa kanilang paligid, maiingat sila sa katapatan at katuwiran sa harap ng Diyos. Bilang patotoo para sa Kanya sa sanlibutan, ang paghahalo sa mga hindi maka-Diyos ay hindi makatutulong sa *kanila*, at hahadlang lamang sa mga banal. "Kaya't magsilabas kayo sa gitna nila, at kayo'y magsihiwalay, sabi ng Panginoon; huwag kayong humipo ng bagay na marumi, at tatanggapin Ko kayo,

at Ako ay magiging Ama ninyo, at kayo ay magiging Aking mga anak na lalaki at babae, sabi ng Panginoong Makapangyarihan sa lahat" (2 Corinto 6:17, 18).

Ngunit ito ay laging nagpapasiklab sa galit ng masasama, na laging handang magbintang nang walang batayan ng kapalaluan at pagka-Fariseo laban sa mga nagnanais maging tapat sa Diyos anuman ang kapalit. Kaya mababasa natin:

"Pinahina ng bayan ng lupain ang mga kamay ng bayan ng Juda, at ginulo sila sa pagtatayo, at umupa ng mga tagapayo laban sa kanila, upang biguin ang kanilang layunin," at hindi lamang sa maikling panahon, kundi nang walang tigil, "sa lahat ng araw ni Ciro ... hanggang sa paghahari ni Dario," kasama ang mga taon ni Assuero (marahil si Jerjes). Sa ganito ay nahayag ang tunay nilang likas. Kung hindi sila makasasali sa gawain, gagawin nila ang lahat ng kanilang makakaya (o, ang lahat ng kanilang kasamaan) upang sirain ito. Hindi nila matanggap ang pagtangga sa kanilang alok ng pakikisama; kaya, sa pagkakalat ng masasamang balita at pagbaluktot sa mga motibo at gawa ng pangkat na nakahiwalay, hahadlangan nila ang lahat ng kaya nila. Gumawa pa sila ng isang sulat at ipinadala ito sa hari, na dito ay tinawag na Artajerjes, kung saan may sapat lamang na katotohanan upang malamang na magtagumpay ito sa layunin, habang hindi man lamang nababanggit ang tunay na isyu.

Mula sa kabanata 4:6 hanggang kabanata 6:18 ang wikang ginamit ay Caldeo, o Aramaiko; kaya walang alinlangan na may mga sipi tayo rito ng mismong mga sulat na ipinagpalitan ng mga hari at ng kanilang mga sakop.

Makahulugan na ang unang sulat ay hindi mismong nagmula sa mga "bansa" kundi sa mga *samahang* nanirahan sa Canaan. (Tingnan ang tt. 9, 10.) Ang iba't ibang pangalang ginamit ay

mas mga pangalan ng mga angkan, o mga kapisanan, kaysa mga pangalan ng bansa. Ang pagiging nakabukod ng maliit na pangkat ng mga Judio ang naglabas ng kanilang pagkapoot.

Sa kanilang sulat ay nagpakita sila ng malaking malasakit sa kapakanan ng hari, at matinding pangamba na baka magalaw ang kanyang kita o karangalan. Pinararatangan nila ang mga Judio na muling itinatayo ang Jerusalem, na itinayo na ang mga pader nito at pinagdugtong ang mga pundasyon (t. 12). Ngayon, lahat ng ito ay lantarang kasinungalingan, gaya ng pinatutunayan ng salaysay ni Nehemias. Wala pang pahintulot na ibinibigay "upang ibalik at itayo ang Jerusalem;" at hindi ito ang gawaing pinagkakaabalahan ng nalabi. Muli nilang itinatayo ang bahay, o templo, hindi ang lungsod, ng Diyos; at sinadyang baluktutin ang kanilang gawain.

Maikling binalikan ang nakaraang kasaysayan ng Jerusalem, kahit man lamang ang bahaging makatutulong sa kanilang layunin, at buong-tiwalang ibinintang na ang pagpapanumbalik sa "mapaghimagsik na lungsod" ay mangangahulugan ng pagkawasak ng kapangyarihan ng Persia "sa dakong ito ng ilog" (t. 16).

Nagtagumpay sa layunin ang tusong pagkakasulat na kasulatan, at hindi nagtagal ay bumalik ang isang sugo na may utos ng hari na nagsasabing nagsaliksik na, at napatunayan ang lahat ng masasamang paratang laban sa Jerusalem bilang sentro ng paghihimagsik at sedisyon. Pagkatapos ay ibinigay ang utos na "patigilin ang mga lalaking ito, at huwag itayo ang lungsod na ito hanggang sa magbigay ako ng ibang utos" (tt. 17-21).

Hawak ang opisyal na sulat na ito, nagmadali sina Rehum at Simsai at ang kanilang mga kasama na pumunta sa Jerusalem

at pinatigil ang gawain sa pamamagitan ng dahas at kapangyarihan. Gayunman, malinaw na kumilos sila nang walang anumang tunay na kapamahalaan, sapagkat hindi man lamang nagalaw ang pagsasagawa ng utos ni Ciro tungkol sa pagtatayo ng templo. Hindi napawalang-bisa ang utos na iyon, at kung may sigla lamang ng pananampalataya, nagpatuloy sana ang gawain ng pagpapanumbalik sa bahay ng Diyos sa kabila ng galit ni Rehum at ng kanyang mga kakampi.

Ngunit nagsimula nang manlamig ang unang pag-ibig, at sinasabi sa atin, "Nang magkagayo'y tumigil ang gawain sa bahay ng Diyos na nasa Jerusalem. Kaya't tumigil ito hanggang sa ikalawang taon ng paghahari ni Dario na hari sa Persia" (t. 24).

Sa pagitan ng panahong iyon ay pumasok ang kawalang-sigla, kaya humina ang unang sigla, para sa mga bagay ng Diyos, at ang bawat isa ay nagsimulang mag-isip nang higit sa sarili niyang ginhawa at sa ginhawa ng kanyang pamilya. Bumaling sila sa pagtatayo ng sarili nilang mga bahay na may kisame, sa pag-iimbak ng mga ari-arian, at sa maingat na pag-aasikaso ng sarili nilang kapakanan. Ito ang ibinibintang sa kanila ni propeta Hagai. Sapagkat, dapat pansinin, dito pumapasok ang paglilingkod nina Hagai at Zacarias. Makabubuti sa mambabasa na huminto muna sa salaysay na ito at basahin nang may pagbubulay-bulay ang dalawang aklat na nagtataglay ng kanilang pangalan, bago magpatuloy sa salaysay ni Ezra.

Walang anumang pahiwatig ng paghihirap na idinulot ng mga kaaway ng mga Judio habang inaasikaso nila ang sarili nilang kapakanan. Ang *mula sa Diyos* ang kinapopootan ng masasamang manggagawang ito. Ang makita ang mga natipon sa Kanyang pangalan na ibinubuhos ang kanilang panahon at

lakas sa pagtatayo para sa sarili ay hindi pumukaw ng anumang pagkapoot, at nagtagumpay ang layunin ng mga kaaway na pahintuin ang pagtatayo ng bahay ng Diyos.

Ganito palagi, ang sanlibutan at ang makamundong iglesya ay lubos na nasisiyahang makita ang mga Cristiano na umuunlad sa makalupang paraan. Mabilis na naglalaho ang hangganan ng paghihiwalay kapag dumarami ang kayamanan at nangingibabaw ang pansariling kapakanan. Ang *espirituwal* na pag-unlad, ang sigla ng *pananampalataya*, ang ikinagagalit ng sanlibutan; sapagkat kapag maliwanag na nagniningning ang ilaw, inilalantad nito ang kasakiman, ang kapalaluan, ang pagpapaimbabaw ng mga may pangalang buhay ngunit patay.

Kabanata 5: Ang Paglilingkod ng mga Propeta

Madalas nang sabihin, at totoo naman, na iba ang nasa tamang posisyon, at iba rin ang nasa tamang *kalagayan*. Nasa tamang posisyon ang nalabi ng Juda nang sila'y matipong muli sa dakong pinili ng Diyos para sa Kanyang Pangalan. Pero nakita na natin na nawala na sa kanila ang masayang kalagayan nila noong una silang bumalik sa Jerusalem, at bumagsak sila sa kalagayang madali silang panghinaan ng loob.

Ano ngayon ang lunas? Iwanan ang lahat at bumalik sa lugar na kanilang iniwan? Hindi kailanman; sapagkat may salita sila ng Diyos na manatili kung nasaan sila, at maaasahan nilang magpapadala Siya sa kanila ng angkop na paglilingkod na gigising at bubuhay-muli sa kanila upang marating nila ang mas malusog na kalagayan.

Pero gaano kadalas nating makita ang kabaligtaran nito. Natututo ang mga tao ng ilang katotohanan mula sa Salita ng Diyos, at humihingi sila ng biyaya upang lumakad dito. Kasama rito ang isang natatanging posisyon: ang magtipon lamang sa pangalan ng Panginoong Jesus, hiwalay sa anumang hindi banal. Pero di-nagtatagal, lumilipas ang sigla ng mga unang araw, at sumusunod ang panahon ng pagkatamlay at kawalang-pakialam. Lumalamig ang pag-ibig ng marami, at nawawala ang hamog ng kanilang kabataan. Ano ang dapat gawin ng mga nagnanais na maging tama sa harap ng Diyos? Iwanan ba ang posisyon at bumalik sa dati nilang iniwan alang-alang kay Cristo?

Tiyak na hindi; kundi, habang nasa posisyong iyon, dumaing sa Diyos para sa paglilingkod ng Espiritu upang magkaroon ng muling pagkabuhay at pagpapala. Panatilihin ang tamang posisyon anuman ang kapalit, at huwag tumigil sa pagtingala sa Ulo para sa kailangan ng bawat bahagi ng katawan.

Pero nakatuon ang mata ng Diyos sa Kanyang bayang nanlulumo, at dahil sa Kanyang mapagbiyayang malasakit sa kanilang kalagayan, nagbangon Siya sa gitna nila nina Hagai at Zacarias, kapwa "mga sugo ng Panginoon na may pasabi ng Panginoon" (Hagai 1:13). Sa pangalan ng Diyos ng Israel, hinimok ng dalawang tapat na lingkod na ito ang nalabi na pag-isipan ang kanilang mga lakad, at magpakalakas, o magpakatapang, sapagkat sila'y tuwirang nasa pangangalaga ni Jehova bilang mga dupong na inagaw mula sa apoy. Lalong hinarap ni Hagai ang budhi ng bayan. Ang kanyang mga salita ay nakagigising at tumatagos. Si Zacarias naman ay inatasang magsalita nang higit sa kanilang puso, pinag-aalab sila sa banal na katapangan dahil sa darating na kaluwalhatian. Kailangan ang dalawang uri ng paglilingkod na ito; sapagkat ang bayan ng Diyos ay may budhi at may puso, at kailangang abutin ang bawat isa.

Ang agad na bunga ay ang paggising ng espiritu sa mga pinuno. "Nang magkagayo'y bumangon si Zorobabel na anak ni Sealtiel, at si Jeshua na anak ni Josadac, at nagpasimulang itayo ang bahay ng Diyos na nasa Jerusalem: at kasama nila ang mga propeta ng Diyos na tumutulong sa kanila" (t. 2). Ganito kasaya ang naging bunga ng paglilingkod na ito na kaloob ng Espiritu.

At, gaya ng inaasahan, kumilos na naman agad ang kanilang mga palalong kaaway. Halos kasisimula pa lamang gamitin ang kutsara at martilyo sa muling pagtatayo o pagtatapos ng bahay,

nang sumulpot sina Tatnai, ang gobernador na Samaritano, at Setar-boznai (mga bagong pangalan sa atin), at ang kanilang mga kasama, at galit na nagtanong, "Sino ang nag-utos sa inyo na itayo ang bahay na ito?" (t. 3.) Walang silbing magpaliwanag sa mga taong tulad nila, at para na ring paghahagis ng perlas sa harap ng mga baboy. "Ang lihim ng Panginoon ay nasa mga natatakot sa Kanya," at wala nang iba. Hindi mauunawaan ng taong makalaman ang isang tawag mula sa Diyos at ang pahintulot na mula sa Diyos. Kaya hindi na binanggit nina Zorobabel at ng kanyang mga katulong ang mga mensahe ng mga propeta na lubhang gumising sa kanilang sariling kaluluwa, kundi sinagot lamang nila ang mga mangmang na iyon ayon sa kanilang kamangmangan. "Ano ang mga pangalan ng mga lalaking nagtatayo ng gusaling ito?" tanong nila bilang sagot. Ibang paraan lamang ito ng pagsasabing ang gawaing pinagkakaabalahan nila ay walang kinalaman at walang pananagutan ang mga nagtatanong.

At bagama't halatang gumamit sila ng panghihikayat at pananakot, "ang mata ng kanilang Diyos ay nasa matatanda ng mga Judio, kaya't hindi nila sila napatigil, hanggang sa umabot ang bagay kay Dario;" at pagkatapos ay ginabayan ng Diyos ang puso ng hari kaya nagbigay ito ng sagot ng kapayapaan at pagpapalakas-loob.

Ang Dario na binabanggit dito ay hindi dapat ipagkamali sa haring may kaparehong pangalan sa Daniel 6. Ang isang ito ay malinaw na kahalili ni Jerjes na Dakila, samantalang ang isa naman ay pangalawang hari lamang sa ilalim ni Ciro. Natapos na ang maningning na paghahari ni Artajerjes, gaya ng tawag sa kanya sa talaang ito, at umakyat si Dario sa trono. Kaya sa kanya sumulat ang mga kaaway ng mga Judio ng isang

mahabang liham na, sa unang tingin, ay mas tapat kaysa sa isinulat nina Rehum at Simsai. Wala silang inimbentong maling ebidensiya tungkol sa muling pagtatayo ng *lungsod*, kundi sinabi lamang ang payak na katotohanan na "ang bahay ng dakilang Diyos" ay itinatayo, at "ang gawain ay mabilis na sumusulong at umuunlad." Malamang na may isang punto rito na pinilipit, nang sabihin nilang, "Pumunta kami sa lalawigan ng Judea," at nakita ang mga bagay na ito, na para bang nagkataon lamang ang kanilang pagpunta roon, nang walang masamang balak; samantalang, gaya ng alam natin, sinadyang pagkapoot sa mga Judio ang nagtulak sa kanila na manghimasok sa isang lugar na wala silang kapangyarihan; mga masasamang pakialamero lamang sila. Ito ang matalino nilang sinikap na pagtakpan, at sumulat na para bang nagkataon lamang na nakita nila ang bagay na ikinatakot nila para sa karangalan ng hari.

Isang tanong kung, sa liwanag ng talata 4 na nabanggit na, hindi kaya kumukuha sila sa dati na nilang alam nang ilagay nila sa bibig ng matatanda ang mahabang sagot na nasa mga talata 11 hanggang 16. Totoong nangyari ang lahat ng ito, pero mukhang malabong ipinaalam ito kina Tatnai at sa kanyang mga kaibigan sa panahong iyon mismo. Sa halip, iyon ang narinig nila noong unang magsimula ang gawain—ang mismong bagay na matagal nang kumikirot sa kanilang isipan.

Isinalaysay nila kung paano nila tinanong ang matatandang ito kung sino ang nag-utos sa kanila na itayo ang mga pader na ito; at pagkatapos, dahil na rin sa hiya, sa halip na ang maikli at mapanghamak na sagot ng mga Judio, isinalaysay nila ang isang bagay (na tila hindi naman sinabi ni Zorobabel) na

magkakaroon ng malaking epekto kay Dario, sapagkat ibabalik siya nito sa mga di-mababagong utos ng hari ng Persia.

Ipinahayag nila na ganito ang sagot na ibinigay: Na ang mga nagtatayong ito ay mga lingkod ng Diyos ng langit at lupa³ at isinasauli nila ang bahay na itinayo ng isang dakilang hari ng Israel (na ang pangalan ay halatang hindi alam ng mga nagbabalak na ito). Pero nang galitin ng kanilang mga ninuno ang Diyos ng langit, pinahintulutan Niya ang pagkabihag sa Babilonia, sa ilalim ni Nabucodonosor, na sumira sa bahay at nagdala sa bayan sa malayong lupain. Pero ipinahayag din ang isang bagay na, sa kanilang isip, ay halatang hindi pa naririnig at lubhang kakatwa: na sa unang taon ni Ciro ay nagbigay ng utos na itayong muli ang bahay na ito ng Diyos; at na ang mga sisidlan ng luma at nasirang templong iyon ay isinauli sa mga Judiong ito, kasama ang utos kay Sesbassar (ang pangalang Persiano ni Zorobabel), na sinasabing ginawang gobernador, na kunin ang mga sisidlang ito at dalhin sa templong nasa Jerusalem, at "itayo ang bahay ng Diyos sa kanyang dako." Kaya dumating ang nasabing Sesbassar sa Jerusalem at inilagay ang pundasyon, at (dito sumunod ang malinaw na pagpilipit) "mula noon hanggang ngayon ay itinatayo ito" (na para bang lumalabag sa utos ni Artajerjes, na inakala nilang sumasaklaw nang lubos sa usapin), "at hindi pa rin ito tapos."

Halatang tiyak ang mga pakialamerong ito na walang tunay na batayan ang buong ulat na ito, kaya hinimok nila na saliksikin kung talagang nagbigay ng ganoong utos si haring Ciro, at bilang tapat na mga sakop ay nagtapos sila, "Ipadala nawa ng hari sa amin ang kanyang kalooban tungkol sa bagay na ito" (t. 17).

At kaya isinulat at ipinadala ang kanilang liham; at walang alinlangang tiwala sila na ang sagot ng hari ay tuluyang magpapatanimik (*quietus*) sa gawain ng mga nakaiinis na Judiong ito, at magpapatigil magpakailanman sa pagtatayo ng isang gusaling para bang isang sermon laban sa kanilang masama at mapagsamba-sa-diyus-diyosang pamumuhay.

Samantala, tuloy-tuloy ang gawain, "sapagkat ang bayan ay may pusong magtayo," gaya ng mababasa natin sa ibang bahagi, at pinalakas ng mga propeta ng Panginoon ang kanilang loob sa pagsasagawa ng Kanyang inihayag na kalooban, nang may banal na kalayaan mula sa kanilang masipag at tusong mga kaaway.

Hindi maaaring pag-alinlanganan ang kalalabasan, sapagkat hindi kailanman binibigo ng Diyos ang pananampalataya. Lagi Niyang inilalantad ang Kanyang bisig para sa mga kumikilala sa kapamahalaan ng Kanyang Salita. Sinabi Niya, "Ang mga nagpaparangal sa Akin ay Aking pararangalan, at ang mga humahamak sa Akin ay mawawalan ng halaga."

Ang tanging kailangan ay ang pananampalatayang hindi natatakot sa mukha ng tao, sapagkat ang pagkatakot sa Panginoon, na siyang pasimula ng karunungan, ay nasa kaluluwa.

Kabanata 6: Natapos ang Bahay

Na hindi kailanman binibigo ng Diyos ang isang bayang masunurin at nagtitiwala ay napakagandang ipinakikita sa nakaaantig na kabanatang ito ng Kanyang pakikitungo sa nalabi ng mga Judio na ibinukod para sa Kanya.

Gaya ng nangyari sa aklat ng Esther, nang ang pagsasaliksik sa mga talaan ng hari ay nagpatunay kay Mardoqueo at nagpahiya kay Haman, gayundin dito, nang "magsaliksik sa bahay ng mga aklat, kung saan nakatago ang mga kayamanan sa Babilonia, may natagpuan sa Achmeta, sa palasyong nasa lalawigan ng mga Medo, na isang balumbon," at doon natagpuan ang talaan ni haring Ciro, na naglalaman ng mismong utos na pakutyang binanggit sa liham nina Tatnai at Setar-boznai. Doon malinaw na ipinahayag ang utos na itayo ang bahay, kasama ang mga sukat at plano, at ang utos na ibalik ang mga sisidlan ng bahay ng Diyos mula sa karumihan ng paganong pagsamba sa diyus-diyosan pabalik sa nararapat nilang tahanan sa Jerusalem, ang lungsod kung saan inilagay ni Jehova ang Kanyang pangalan (tt. 1-5).

Kaya agad na sumulat si haring Dario at binalaan si Tatnai at ang kanyang mga kasabwat: "pabayaang ninyo ang gawain sa bahay na ito ng Diyos; hayaang itayo ng gobernador ng mga Judio at ng matatanda ng mga Judio ang bahay na ito ng Diyos sa kanyang dako" (tt. 6, 7).

Ang matinding saway na ito lamang ang napala ng mga kaaway na ito ng mga Judio, na nagkukunwaring tapat sa hari, sa lahat ng kanilang pagod. Higit pa nga roon ang kahihiyang tinamo nila. Nag-utos pa ang kautusan kung ano ang dapat nilang gawin upang isulong ang gawaing ito: "Na mula sa mga ari-

arian ng hari, sa buwis sa kabila ng ilog, ay agad bigyan ng gastos ang mga lalaking ito, upang hindi sila mahadlangan; at ang anumang kailangan nila, mga batang toro, at mga lalaking tupa, at mga kordero para sa mga handog na susunugin sa Diyos ng langit, trigo, asin, alak, at langis, ayon sa itinakda ng mga saserdoteng nasa Jerusalem, ay ibigay sa kanila araw-araw nang walang palya: upang makapaghandog sila ng mga haing may mabangong samyo sa Diyos ng langit, at manalangin para sa buhay ng hari, at ng kanyang mga anak" (tt. 8-10). Iniutos pa, na kung sinumang mangahas na lumabag sa anumang paraan sa kautusang ito, ang kanyang bahay ay gagawing tapunan ng dumi, at siya mismo ay ibibitin sa bibitayang gawa sa mga kahoy nito (t. 11).

Dapat nating tandaan na ang lahat ng ito ay kautusan ng isang hari na, anuman ang sukat ng kanyang kaliwanagan (bilang isang Persianong humahamak sa mga diyus-diyosan ng mga taga-Babilonia), ay walang ipinakikitang tanda ng tuwirang pagkasi ng Diyos, gaya ng ipinahayag tungkol kay Ciro at sa kanyang utos; si Ciro ay tiyak na ibinangon ng Diyos, at itinalaga sa pangalan bago pa siya isilang (Isaias 44:28), at bilang "ang taong matuwid mula sa silangan" na tutupad sa kalooban ni Jehova tungkol sa pagbabalik ng Kanyang bayan (Isaias 41:2). Iba ang kay Dario. Sumusulat siya bilang isang may malaking paggalang sa mga kautusan ng mga nauna sa kanya, kaya magpapataw siya ng nakakatakot na parusa sa sinumang mangahas na sumalungat sa mga ito.

Ang huling bahagi ng kanyang liham ay ganoon nga ang aasahan natin mula sa isang haring may ganoong pagkatao, sa mga pangyayaring naganap: "At ang Diyos na nagpatahan ng Kanyang pangalan doon ay lipulin nawa ang lahat ng hari at

bayan na mag-uunat ng kanilang kamay upang baguhin at sirain ang bahay na ito ng Diyos na nasa Jerusalem" (t. 12). Isang taimtim na katotohanan na ang sumpang ito ay literal na natupad sa bawat pagkakataon. Dinungisan ni Antiochus ang bahay na ito at namatay nang hindi pangkaraniwan sa ilalim ng galit ng Diyos. Nangahas si Herodes na baguhin at palakihin ito para sa sarili niyang karangalan, at namatay sa ilalim ng di-pagkalugod ng Diyos. Lubusan itong sinira ng mga Romano nang matapos ang mga araw ng biyaya para sa Israel; pero sa paggawa nito, tinatakan nila ang sarili nilang kapahamakan, at ang kanilang makapangyarihang imperyo ngayon ay isang alaala na lamang.

Ang bilis ng pagsasagawa nina Tatnai at ng kanyang mga kaibigan, na napahiya at nagulat, sa mga itinakda ng kautusan ay tiyak na naging malaking ginhawa sa mga Judiong hanggang noon ay hinahamak. Ipinaaalala nito ang mga salita ng Panginoon sa isa pang mahinang nalabi, ang iglesya sa Filadelfia, na may kaunting lakas at tumupad sa salita ni Cristo, at hindi ikinaila ang Kanyang pangalan. Sa kanila Niya sinabi: "Narito, gagawin Ko sa kanila na mula sa sinagoga ni Satanas, na nagsasabing sila'y mga Judio at hindi naman, kundi nagsisinungaling; narito, sila'y Aking papupuntahin at pasasambahin sa harap ng iyong mga paa, at upang malaman nila na ikaw ay Aking inibig" (Apocalipsis 3:9).

Ang tunay na mula sa Diyos ay maaaring hamakin muna sa ngayon ng mga hindi nagpapasakop at mapagkunwari, pero laging ipinakikita ng araw ng paghahayag kung saan nakasumpong ng kaluguran ang Panginoon. Hindi laging dito sa lupa nangyayari ang paghahayag na ito, pero sa araw ni Cristo ay magiging malinaw ang lahat ng kinilala ng Diyos.

Gayunman, kahit dito, madalas Niyang ipinakikita kung saan Niya inilagay ang tatak ng Kanyang pagsang-ayon, na ikinapapahiya ng mga palalong nagkukunwaring may kapamahalaan at espirituwalidad na wala naman sa kanila.

Mabuti na lamang at wala tayong nakikitang tanda ng makalamang pagmamalaki o kapalaluan ng espiritu kina Zorobabel at sa kanyang mga kamanggagawa dahil sa pagkalantad at pagkapahiya ng kanilang mga kalaban. Sa halip, nakikita natin ang taos-pusong pagkapit sa Panginoon at pagkagalak sa Kanya na nagpatatag sa kanilang bundok. Ang Kanyang gawain ang pinagkakaabalahan nila, hindi ang pagtatanggol sa sarili nilang pangalan. Kaya, sa banal na kapanatagan, "nagtayo ang matatanda ng mga Judio, at sila'y umunlad sa pamamagitan ng panghuhula ni Hagai na propeta at ni Zacarias na anak ni Iddo" (t. 14).

Nais kong tawagin ang pansin ng mambabasa sa mga katawagang ibinigay sa mga lingkod na ito ng Diyos, ngayon sa ikalawang pagkakataon. Si Hagai ay tinawag na "ang propeta" na para bang iyon talaga siya higit sa lahat, samantalang ang kasama niyang lingkod ay ipinakilala lamang bilang "anak ni Iddo." Gayunman, sa karaniwang pananalita ng tao, ang huli ang may pinakamalaking karapatan sa katungkulang propeta; sapagkat kahanga-hanga niyang inilalahad ang hinaharap na nakalaan para sa Israel at Juda. At ang pagbubukas na ito ng dinakikitang hinaharap ang karaniwang tinatawag na propesiya. Pero iba ito sa salita ng Diyos. Ang tunay na propeta ay ang taong ang mga salita ay nanggagaling sa langit para sa mga tao sa lupa, sinisiyasat ang puso, inaabot ang budhi, at inilalantad ang kasamaang maaaring nakapasok. "Ang nanghuhula ay nagsasalita sa mga tao para sa ikatitibay, at pangangaral (o

paggising), at kaaliwan (o pagpapalakas-loob)" (1 Corinto 14: 3). Ito mismo ang ginawa ni Hagai. Ganito talaga ang uri ng kanyang matatalas at gumigising-sa-budhing mga mensahe, kaya siya higit sa lahat ang "propeta." Ang kailangang paglilingkod ni Zacarias tungkol sa mga bagay na darating ay mula rin sa Diyos, pero ito ay pantulong sa mga nakagigising na salita ng kapatid niyang propeta, na ang paglilingkod ay nakatuon sa kalagayan ng kaluluwa ng bayan ng Diyos.

Mas malamang na kagiliwan ang paglilingkod na tulad ng kay Zacarias kaysa sa paglilingkod na tulad ng kay Hagai. Madalas na lubhang nasisiyahan ang mga makalamang mananampalataya na makinig sa mga talakay tungkol sa mga dispensasyon at sa mga huling bagay, at dumalo sa mga kumperensiyang madalas maling tawaging "pampropesiya"; pero ang tunay na kailangan nila ay ang tawag na parang tunog ng trumpeta na pag-isipan ang kanilang mga lakad, sa halip na mga mahusay at magagandang talakay tungkol sa mga bagay na darating. Maaaring hindi kasing-tanyag sa karamihan ang mga Hagai gaya ng mga Zacarias, pero lagi nang lubhang kailangan ang kanilang paglilingkod. Ang taong nagpapatuloy na kasama ng Diyos ay tatanggap nang may galak sa katotohanan, at sa gayon ay hahawakan niya ang katotohanan sa tamang timbang nito.

Sa wakas ay natapos ang bahay, sa ikaanim na taon ni haring Dario—matagal na panahon nga mula nang simulan ang gawain. Pero sa huli ay nagtagumpay ang di-sumusukong pagsisikap, at ang templo, na ang pundasyon ay inilagay nang may papuri at pag-iyak, at ang mga pader ay itinayo nang may pananampalataya at propesiya, ay handa na ngayong italaga sa paglilingkod at pagsamba sa Panginoong Diyos ng Israel.

Kung babalikan at ihahambing, o pagtatabihin, ang salaysay ng pagtatalaga sa templo ni Solomon at ang sa bahay na ito ng pagkabihag, hindi maiiwasang madama kung gaano kapayak ang paglilingkod sa huli; pero, sa kabilang dako, hindi rin maiiwasang makilala na iisa ang uri nila. Ito nga, sa totoo lang, ay isang pagbabalik sa yaong mula pa sa pasimula. Ang isandaang toro, dalawandaang lalaking tupa, at apatnaraang kordero bilang handog pangkapayapaan ay kakaunti nga kung ihahambing sa dalawampu't dalawang libong baka, at isandaan at dalawampung libong tupa na inihandog ni Solomon; pero lahat ay nagsasalita tungkol sa iisang Cristo na, "nang makagawa ng kapayapaan sa pamamagitan ng dugo ng Kanyang krus," ay siya ngayong batayan ng pakikipag-isa ng kaluluwa sa Diyos.

Sa taimtim na kaibahan ng mga handog na may mabangong samyo, na siya lamang binanggit kaugnay ng pagtatalaga ni Solomon, mababasa natin dito ang labindalawang lalaking kambing bilang handog para sa kasalanan *para sa buong Israel*, ayon sa bilang ng mga lipi ng Israel (t. 17). Lubhang angkop ito, sapagkat ang buong Israel ay nagkasala; at para sa buong Israel, ipinahayag at hinatulan ng nalabi ang kasalanang kinasangkutan ng lahat. Tanging isang buhay na budhi, na tunay na nasa liwanag, ang makapagdudulot ng ganitong pinagpalang bunga. Ipinagdiwang ang pagtatalaga, sabi sa atin, nang may kagalakan, at "inilagay nila ang mga saserdote sa kanilang mga pangkat, at ang mga Levita sa kanilang mga hanay, para sa paglilingkod sa Diyos na nasa Jerusalem; gaya ng nasusulat sa aklat ni Moises" (t. 18).

At kaya, minsan pa, ipinaaalala sa atin ang tanging paraan upang malaman ang isip ng Diyos: ang sumangguni sa Kanyang

banal na Salita, na umaasa sa Espiritung kumasi rito. Ang "Gaya ng nasusulat" ay makapagtatapos sana sa maraming walang-saysay na pagtatalo sa gitna ng mga Cristiano kung may biyaya lamang na "saliksikin ang mga Kasulatan" at sundin ang matatagpuan doon. Sa "Nasusulat," hinarap ni Jesus ang bawat pag-atake ni Satanas; at nang ito, para sa sarili niyang layunin, ay maling sumipi, o bahagya lamang sumipi, mula sa parehong Salita, at itinago ang isang mahalagang parirala, sinagot siya ng "Nasusulat din naman," upang patahimikin ang kanyang masasamang mungkahi. Ito ang ligtas na landas para sa bawat banal; huwag lamang isipin ng sinuman na ang ipinahihiwatig dito ay ang parang aliping pagkapit sa "aklat, kabanata at talata." Hindi laging maaaring ganito; kundi ang kabuuang diwa ng Kasulatan, ang malalawak na prinsipyong ipinahayag at ipinakita roon, ang dapat nating maging pamilyar. Walang tiyak na kasulatang nag-utos kay Zorobabel na maghandog sa partikular na okasyong ito ng labindalawang kambing bilang handog para sa kasalanan para sa buong Israel. Pero lubos itong naaayon sa salita ng Diyos; ito ay ayon sa *diwa* ng kautusang ibinigay Niya sa pamamagitan ni Moises, kaya kalugud-lugod ito sa Kanya.

At, sumunod, bilang pagsunod sa parehong Salita, "Ipinagdiwang ng mga anak ng pagkabihag ang paskuwa sa ikalabing-apat na araw ng unang buwan" (t. 19). Malaki ang ingat na ginawa upang ang lahat ay maging ayon sa iniutos ng Diyos. "Ang mga saserdote at ang mga Levita ay sama-samang nagpakadalisay; silang lahat ay malinis, at pinatay nila ang kordero ng paskuwa para sa lahat ng anak ng pagkabihag, at para sa kanilang mga kapatid na saserdote, at para sa kanilang sarili. At ang mga anak ni Israel na nakabalik mula sa pagkabihag, at ang lahat ng humiwalay sa kanila mula sa

karumihan ng mga bansa sa lupain, upang hanapin ang Panginoong Diyos ng Israel, ay nagsikain" (tt. 20, 21).

Lahat ng ito ay lubhang nakapagtuturo at nagbibigay-liwanag, at nagbibigay ng kapaki-pakinabang na prinsipyong maisasagawa sa anumang panahon ng mga nagnanais na magpalugod sa Panginoon sa kanilang mga pampublikong piging ng pag-ibig, at sa kanilang pakikisama sa isa't isa. Ang paskuwa ang dakila at pangunahing pista ng Israel. Para sa kanila, iyon ang katulad ng Hapunan ng Panginoon sa mga Cristiano. Sa katunayan, napakalapit na pinag-ugnay ng ating Panginoon ang dalawa, sapagkat habang ipinagdiriwang ang isa ay itinatag Niya ang isa pa. Ang tinapay sa Kanyang kamay ay ang walang lebadurang tinapay ng Paskuwa, at ang saro ay ang saro ng Paskuwa, na walang tuwirang utos ang Kasulatan, pero likas na kasama ng isang pagkaing Judio. Kapwa nagsasalita ang dalawa tungkol sa iisang pinagpalang pangyayari—ang kamatayan ni Cristo. Ipinakita ng isa ang kamatayang iyon bilang darating pa, at ipinahahayag naman ng isa na naganap na ang kamatayang iyon. "Sapagkat sa tuwing kakainin ninyo ang tinapay na ito at iinumín ang saróng ito, ay ipinakikita ninyo (o *ipinahahayag*—maaari pa ngang isalin na *ipinangangaral*) ang kamatayan ng Panginoon hanggang sa Siya'y dumating" (1 Corinto 11:26).

Sa pasimula, lahat ng nagpapahayag ng pangalan ni Cristo ay may lugar sa banal na hapag na iyon. Pagkatapos ay ibinigay ang turo mula sa Diyos na huwag kumaing kasalo ang sinumang tinatawag na kapatid na masama ang pamumuhay. Ang mga nagtuturo ng maling doktrina ay hindi rin pinahintulutan sa anumang pakikisamang Cristiano, na tiyak na kasama ang pakikibahagi sa hapunan ng pakikipag-isa.

Kasabay nito, nagbabala rin ang Diyos na huwag makibahagi ang sinuman sa kasalanan ng iba, sa pamamagitan ng pakikisama sa mga hindi karapat-dapat sa pakikisama, at sa gayon ay nagiging hindi rin karapat-dapat ang sarili. Kaya, sa gabay ng malalawak na prinsipyong ito, masasabi nang may tiwala na hindi iniwan ng Diyos sa mga mananampalataya ang pagpapasya sa mabigat na tanong kung sino ang tatanggapin at sino ang tatanggihan sa hapag ng Panginoon. Walang lugar doon ang mga hindi banal. Dahil ito ang hapag ng *Panginoon*, ipinahihiwatig nito ang pagpapasakop sa Kanya bilang ganoon. Kaya nakikita nating sama-samang nagpakadalisay ang mga saserdote. Ngayon, ang lahat ng mananampalataya ay mga saserdote. Ito nga ang huwarang ayon sa Kasulatan para sa isang pagtitipong Cristiano—"silang lahat ay malinis."

Sa kapulungang ito ay tinanggap ang "lahat ng humiwalay mula sa karumihan ng mga bansa sa lupain upang hanapin ang Panginoon." Napakaliwanag na salita nito! May mga tumututol sa isang pananalitang matagal nang ginagamit ng ilang mananampalataya: "Ang paghiwalay sa kasamaan ang prinsipyo ng Diyos para sa pagkakaisa." Pero hindi ba iyon mismo ang nakikita natin dito? Hindi ba nagkaisa ang mga mahal na Israelitang ito bilang isang kapulungang hiwalay mula sa mga kasuklam-suklam na gawain ng mga tao sa lupain? Sa pagiging hiwalay lamang nang ganoon sila makapagkakapit-kapit. At sa anumang dispensasyon, sa palagay ko, nananatili ang parehong prinsipyo para sa pananampalataya. Walang tunay at praktikal na pagkakaisa malibang tanggihan ang kasamaan, at si Cristo ang maging layunin ng bawat kaluluwa. At ang paghiwalay sa kasamaan ay nangangahulugan ng pagbaling sa Panginoon lamang, sapagkat Siya ang iisa at tanging sentro, hiwalay sa lahat ng kasamaan. Kapag ibinigay sa Kanya ang nararapat

Niyang lugar, agad na lumilitaw kung gaano kawalang-katuturan ang pagsisikap na kumapit sa hindi banal habang hinahangad na palugdan ang Diyos. Pero kaunti lamang ang naitutulong ng pakikipagtalo rito. Ang katotohanang ito, gaya ng lahat ng iba pa, ay kailangang matutunan sa pamamagitan ng budhi. Maaaring mangatwiran at makipagtalo ang mga tao tungkol sa bagay na napakapayak para sa pananampalataya, kung may buhay na budhi, na naliliwanagan ng salita ng Diyos. Ang mahihinang iilan noong panahon ni Zorobabel ay higit na malayo ang narating kaysa sa ilan ngayon, na sa kabila ng lubhang dumaming liwanag ay hindi talaga makakita sa isip ng Diyos dahil mga tao ang nasa harap nila sa halip na ang kaluwalhatian ni Cristo. Malaking biyaya ang kailangan kung nais maunawaan ang anumang katotohanan upang mahawakan ito sa kapangyarihan ng Espiritu; at lalo itong totoo tungkol sa inihahayag ng Kasulatan hinggil sa pagtitipon sa pangalan ng Panginoong Jesus.

Kabanata 7: Isang Ikalawang Paggising

Sa kabanatang ito ay para bang narating natin ang isang bagong pasimula, nang sa unang pagkakataon ay tiyak nang nakaugnay si Ezra sa kilusan ng pagbabalik sa dakong pinili ng Diyos para sa Kanyang Pangalan.

Isa pang Artajerjes ang nasa trono ngayon, at sa kanyang paghahari ay binuhay-muli ng Diyos ang espiritu ng marami na hanggang noon ay nanatili sa Babilonia, at pinuno Niya ang kanilang puso ng pagnanais na umahon sa Jerusalem. Si Ezra mismo ang pinuno nila. Siya ay tuwirang inapo ni Finees, ang lalaking ang sibat ay nagpatigil sa galit ng Panginoon noong mga araw ng Baal-peor, nang turuan ni Balaam si Balac kung paano ililigaw ang Israel sa pamamagitan ng hindi banal na pakikipag-isa sa mga anak na babae ng Moab (Bilang 25). Sa kanya ipinagkaloob ang walang-hanggang pagkasaserdote, at si Ezra ang saksi sa pangakong ito.

Siya, sabi sa atin, ay "isang mahusay na eskriba sa kautusan ni Moises," at isang pinagtitiwalaan ng hari; kaya nang humiling siya na pahintulutang pangunahan ang isa pang pangkat mula sa Babilonia patungo sa lungsod ng Diyos, dininig ang kanyang kahilingan, at buong pahintulot ang ibinigay, "ayon sa mabuting kamay ng Panginoon niyang Diyos na nasa kanya." Katangian niya ang pananalitang ito. Sa lahat ng kanyang lakad ay kinilala ni Ezra ang "mabuting kamay ng Panginoon," at doon lamang niya iniuugnay ang bawat hakbang pasulong.

Kasama ni Ezra na umahon ang isang malaking pangkat ng mga anak ni Israel, kabilang ang mga saserdote, mga Levita, mga mang-aawit, mga bantay-pinto at mga Nethineo, na umalis sa Babilonia sa ikapitong taon ni Artajerjes, at sa loob ng mga apat

na buwan ay dumating sa Jerusalem upang sumama sa naunang pangkat, at doon ay isulong ang gawain ng Panginoon.

Tungkol kay Ezra ay mababasa natin na "inihanda niya ang kanyang puso na hanapin ang kautusan ng Panginoon, at gawin ito, at magturo sa Israel ng mga palatuntunan at mga kahatulan" (t. 10). Ang kanya mismo ang paglilingkod na kailangan noon sa gitna ng pangkat na nakabalik, at ibinigay ito ng "mabuting kamay ng Panginoon." Isang may kakayahan at mahinahong lalaki na may matinong pagpapasya, isang lalaking makapangyarihan sa mga Kasulatan, at isang mahusay na tagapagturo ng kanyang mga kapatid; napakahalaga niya sa panahong iyon.

Hindi lamang basta mag-aaral na pang-isip ng salita ng Diyos si Ezra, ni hindi siya isang nagtuturo sa iba ng bagay na hindi umantig sa sarili niyang puso at hindi namamahala sa kanyang mga lakad. Nagsimula siya sa taimtim na paghahanda ng sarili niyang puso upang hanapin ang kautusan ng Panginoon. "Ang paghahanda ng puso ng tao ay mula sa Panginoon." Kinilala ito ni Ezra. Kaya hindi sinabing inihanda niya ang kanyang ulo—kundi ang kanyang puso. Ang kaibuturan ng kanyang pagkatao ay napasailalim sa paghahari ng katotohanan ng Diyos. Ang kanyang mga damdamin ay pinamamahalaan ng mga Kasulatan. Masasabi sana niya, kasama ni Jeremias: "Nasumpungan ang Iyong mga salita, at kinain ko ang mga iyon: at ang Iyong salita ay naging kagalakan at kasayahan ng aking puso." Personal siyang tama sa harap ng Diyos, kaya handa siyang tumulong na maituwid ang iba. At higit pa sa panloob na paghahanda. Nang malaman niya ang isip at kalooban ng Diyos, sinikap niya itong *gawin*. Hindi siya

nangaral ng katotohanang hindi niya isinasabuhay. Nang, sa ilalim ng mabuting kamay ng Diyos, ipagkaloob ng hari ang lahat ng kanyang kahilingan na umalis sa Babilonia at pumunta sa Jerusalem alang-alang sa Pangalan, hindi niya inintindi ang mga kalagayan (na maaari sanang pumigil sa kanya kung nasaan siya, sa halip na umahon sa isang tiwangwang na lupain at gibang lungsod), kundi agad siyang naghandang humayo nang nagtitiwala sa "mabuting kamay ng Panginoon na nasa kanya."

Isang dahilan kung bakit napakaliit ng kapangyarihan sa marami sa pangangaral at pagtuturo sa ating panahon ay ang kakulangan ng palagiang *paggawa* sa katotohanan bago ito ipahayag. May mga nangangaral tungkol sa nalalapit na pagbabalik ng Panginoon, na walang ipinakikitang tanda na hinubog ng "mapalad na pag-asa" ang kanilang mga lakad. May mga nagtuturo ng katotohanan ng hiwaga ng iisang katawan, na gayunman, dahil sa maruming pakinabang, o dahil sa ibang kalagayan, ay nananatili sa bagay na sa totoo ay sumasalungat dito. May mga nagpapahayag ng makalangit na pagkatawag na hindi kailanman natutong lumakad sa lupa bilang mga dayuhan at manlalakbay. Kataka-taka bang walang kapangyarihan ang kanilang mga salita at ang kanilang paglilingkod ay parang mga ulap na walang tubig? Ang landas ng pagpapala ay ang *paggawa*—saka ang pagtuturo. Ganito sa tunay na Lingkod. Isinulat ni Lucas "ang tungkol sa lahat ng sinimulang gawin at ituro ni Jesus" (Mga Gawa 1:1). Kawawa ang sinumang tao, gaano man siya kahusay at katalino, na mangahas na pabayaang una habang ipinagpapatuloy ang ikalawa. Huwarang tao si Ezra sa bagay na ito. Sinikap niyang gawin ang nasumpungan niyang nasusulat; saka "magturo sa Israel ng mga palatuntunan at mga kahatulan." Isapuso nawa ng bawat lingkod ng Diyos

ang ika-10 talatang ito, at tanungin ang sarili: Ganito ba ako naglilingkod sa aking Panginoon? Walang alinlangang agad na ilalabas ng ganitong tanong sa harap ng bawat kaluluwang may budhi ang maraming bagay na nangangailangan ng paghatol sa sarili; at walang alinlangang ganoon din ang madarama ni Ezra mismo. Pero ang layunin, ang hilig ng buhay, ang tinutukoy ko —ang pagsisikap na isagawa ang pagkakasunod na ipinakikita rito.

Ibinigay sa mga talata 12 hanggang 26 ang isang kopya ng liham ni Artajerjes, at gaya ng mga naunang kautusan, ang bahaging ito ay nakasulat sa Aramaico o Caldeo, na tuwirang kinopya mula sa mga talaan ng Persia. May napakagandang bagay sa pagbati ng liham na ito: "Si Artajerjes, hari ng mga hari, kay Ezra na saserdote, eskriba ng kautusan ng Diyos ng langit, ganap na kapayapaan," at iba pa (t. 12). Napakalinaw ng kaibahan ng dalawa. Napakalayo ng kanilang mga titulo. At, sa paningin ng Diyos, mas mataas pa nga ang ranggo ni Ezra kaysa sa kanya na mapagmataas na tumawag sa sarili sa isang titulong ang Panginoong Jesu-Cristo lamang ang tunay na may karapatan: "Na sa Kanyang sariling mga panahon ay ipakikita, kung sino ang mapalad at tanging Makapangyarihan, ang Hari ng mga hari at Panginoon ng mga panginoon!"

Sino sa mga nabuhay noong mga sinaunang araw na iyon ang mag-aakala na sa paglipas ng mga siglo ang pangalan at mga nagawa ni Artajerjes ay halos hindi kilala ng milyun-milyon na para sa kanila ang pangalan at gawain ni Ezra ay kasing-pamilyar na para bang kahapon lamang siya nabuhay! Marami pang ganitong kaibahan sa salita ng Diyos. Si Assuero ay hindi pa nga tiyak na nakikilala ngayon, pero si Mardoqueo ay kilala saanman nadala ang salita ng Diyos. Ang Faraon ng Exodo ay

inaakalang isa sa kalahating dosenang iba't ibang hari, pero walang nagkakamali tungkol kay Moises. Si Gamaliel ay naaalala lamang bilang guro ng tapat na apostol na si Pablo, at dahil sa kanyang kahinahunan sa pakikitungo sa mga hinahamak na Nazareno. At ganoon din sa marami pang iba. Higit na mabuti ang maging anak ng Diyos at lumakad na kasama Niya kaysa magsuot ng pinakamarangyang korona sa lupa o magkaroon ng pinakamalawak na katanyagan sa gitna ng mga taong makalaman.

Ni, sa pagsulat nang ganito, hindi ko nais na magsalita nang masama tungkol kay Artajerjes. Malinaw na ipinakikita ng kanyang liham ang taos-pusong pagpapahalaga sa kaluwalhatian ng Diyos ng langit. Pero ang kinuha niyang lugar ay ang sa isang patron, at ang kay Ezra ay ang sa isang lingkod. At napakalaki ng pagkakaiba ng dalawa.

Ang kautusan ay halos kahawig ng kay Ciro. Gaya ng nauna, dito man ay idiniin na kusang-loob ang gawain. Pinahintulutan ang sinuman o ang lahat ng bayan ng Israel "na may kusang-loob na umahon sa Jerusalem," na sumama kay Ezra. Ayaw ng Diyos ng pamimilit, pero inaalís Niya ang bawat hadlang na legal para sa mga may pusong tahakin ang mahirap na paglalakbay at balikan ang mga yapak ng kanilang mga ninuno pabalik sa dakong kinatatayuan ng Kanyang bahay.

Pilak at ginto, kusang-loob na handog mula sa hari at sa kanyang mga tagapayo, gayundin mula sa bayan, para sa tahanan ng Diyos, ang ipinadala kay Ezra upang dalhin sa Jerusalem para sa mga handog na hain, na ihahandog sa dambana ni Jehova sa Jerusalem; at binigyan ng lubos na kalayaan na gamitin ang anumang labis sa anumang paraang inaakalang pinakamabuti "ayon sa kalooban ng kanilang Diyos"

(tt. 16-18). Binigyan din ng magagandang sisidlan para sa paglilingkod sa bahay ng Diyos mula sa sariling kabang-yaman ng hari; at tiniyak sa kanila na kung kailangan pa ng higit, ibibigay iyon (tt. 19, 20).

Nag-utos din sa mga ingat-yaman ng hari sa kabila ng ilog na tulungang isulong ang gawain sa pamamagitan ng pagbibigay ng "anumang hingin ni Ezra na saserdote, ang eskriba ng Diyos ng langit," "hanggang sa isandaang talento ng pilak, at hanggang sa isandaang takal ng trigo, at hanggang sa isandaang bat ng alak, at hanggang sa isandaang bat ng langis, at asin nang walang takdang dami" (tt. 21, 22).

Lahat ng kailangan nila para sa paglilingkod sa "Diyos ng langit" ay gagawin; at ang Kanyang mga saserdote at mga lingkod ay malaya sa lahat ng buwis o bayarin. Bukod sa lahat ng ito, inatasan si Ezra na magtatag ng kaayusan sa buong lalawigan, sa pamamagitan ng paghirang ng mga mahistrado at mga hukom, at pagtuturo ng kautusan ng Diyos sa lahat ng hindi nakaaalam nito (tt. 24, 25). At nagtapos ang kautusan gaya ng kay Dario sa pagpapahayag ng mabibigat na parusa sa sinumang mangahas na sumalungat sa mga itinakda nito (t. 26).

Napuno ng kagalakan ang puso ni Ezra nang tanggapin at basahin niya ang liham. Kinilala niya na isang mas dakilang Hari ang kumilos kay Artajerjes upang pagpakitaan ng ganitong kabutihan ang Kanyang bayan. Sa banal na kagalakan ng espiritu ay sumigaw siya, "Purihin ang Panginoong Diyos ng aming mga ninuno, na naglagay ng ganitong bagay sa puso ng hari, upang pagandahin ang bahay ng Panginoon na nasa Jerusalem: at nagpaabot ng awa sa akin sa harap ng hari at ng kanyang mga tagapayo, at sa harap ng lahat ng makapangyarihang prinsipeng ng hari." Kaya ang mapagbiyayang

ginawa ng hari ay nagbunga ng pasasalamat sa Diyos, at ng galak ng puso sa dibdib ng Kanyang lingkod.

Muling nagsalita si Ezra tungkol sa "kamay ng Diyos." Siya ay isang taong tila hindi kailanman tumitingin lamang sa kasangkapang tao, kundi sa likod ng kamay ng tao ay nakita niya ang gumagabay, o namamahalang, kamay ng Panginoon. "Ako'y pinalakas," sabi niya, "ayon sa kamay ng Panginoon kong Diyos na nasa akin, at tinipon ko mula sa Israel ang mga pangunahing lalaki upang umahong kasama ko" (t. 28).

Tungkol sa pag-ahon ay nagkaroon na tayo ng maikling buod sa mga talata 6 hanggang 9, pero magkakaroon tayo ng mas buong paglalarawan sa susunod na kabanata, upang matutunan ang ilang bagay tungkol sa mga kahirapang dapat mapagtagumpayan, ang mga panganib na dapat harapin, at ang mga pagsubok sa pananampalataya, gayundin ang maluwalhating tagumpay nito.

Bawat gawaing tunay na mula sa Diyos ay kailangang masubok; pero para sa taong may pananampalataya, na tinuruan sa isip ng Panginoon, ang mga kahirapan ay hindi kailanman di-malalampasan; kundi masasabi niya nang may banal na pagtitiwala kasama ni Pablo, "Wala sa mga bagay na ito ang nakapagpapakilos sa akin." Ganito ang espiritu ni Ezra na eskriba, at ganito rin dapat ang lahat ng nais magkaroon ng halaga para sa Diyos sa isang araw ng pagkasira.

Kabanata 8: Ang Paglalakbay ng Pananampalataya

Ito ang lalo kong nais idiin sa budhi ng aking mambabasa sa puntong ito: Bagama't ang kilusang kinabibilangan nina Ezra at ng kanyang pangkat ay hiwalay sa kina Zorobabel, Jeshua at ng kanilang mga kapatid, walang bagong prinsipyong kasangkot maliban sa mga natutunan na ng naunang pangkat mula sa salita ng Diyos. Hindi kailanman inisip ang isang bagong sentro. Walang iminungkahing bagong lugar ng pagtitipon. Ang Jerusalem ang iisa at tanging lugar at si Jehova ang iisa at tanging Pangalan. Inilagay Niya ang Kanyang pangalan sa Jerusalem: kaya doon nakaharap ang mukha ng lahat ng nasa pangkat ni Ezra. Di-magtatagal ay malalaman nila na ang mga nauna sa kanila ay "ginulo at binigo"⁴ ang buong bagay; pero hindi iyon nagtulak sa kanila na magtanong kung hindi kaya mas matalinong magtipon sa ibang lugar, talikuran ang prinsipyo ng paghiwalay, lumayo sa kilusan at kuntentong bumalik sa Babilonia. Hindi kailanman. Nananatili ang salita ng Diyos. Nananatili ang sentro ng Diyos. Nananatili ang Espiritu ng Diyos,. At para sa bagong pangkat na ito ay walang ibang gagawin, ayon sa gabay ng Espiritung iyon, kundi ang bumalik at patuloy na kilalanin ang iisang sentro ayon sa di-nagbabagong Salita.

Tiyak na may aral tayong matututunan dito na mabilis nang binibitawan ng ilan—isang aral na kung tunay na matututunan ay magliligtas sa atin mula sa maraming panghihina ng loob gayundin mula sa maraming pagkakamali rito at mula sa malaking kawalan sa Hukuman ni Cristo.

Bumaling tayo ngayon sa ating kabanata, at dito ay may talaan na naman tayo ng mga pangulo ng mga sambahayan—isang talaang ikinagalak ng Diyos na itala, at, gaya ng nauna, nakasulat sa mga aklat ng walang-hanggan. Ang lahat ay aalalahanin magpakailanman Niya na hindi kailanman nakaliligtaan ang anumang ginawa sa pananampalataya at pagpapasakop sa Kanyang Salita. Kung may isa sa kanilang bumalik sa Babilonia ay mapapansin din Niya iyon; at kung may huminto sa kalagitnaan ng lupain ng Sinar at ng lungsod ng Diyos, makikita iyon ng Kanyang mata at itatala ng Kanyang kamay. Taimtim na mga bagay ito na dapat pag-isipan ng sinumang may hilig na maglaro sa katotohanan ng Diyos.

Maaaring wala sa mga pangalang nakalista rito ang kilala natin sa ibang paraan; pero lahat sila ay nakatayo sa paningin ng Diyos bilang mga tiyak at buhay na tao, na ang lahat ng kanilang gawa at salita ay kasinglinaw sa Kanyang isip na para bang nananahan pa rin sila sa laman at dugo, at lumalakad sa lupa bilang mga dayuhan at manlalakbay, mga lingkod ng Diyos ng langit, na kumakapit sa Kanyang pangalan sa gitna ng pagkasira. Tayo ngayon ang dapat tumayo sa posisyong ito mismo, na para bang nasa kanilang lugar; at, kung tapat tayo rito, makatitiyak tayo na Siya na hindi nakalilimot sa kahit isa sa kanila ay walang lalampasang anuman sa ating buhay na maaari Niyang gantimpalaan sa araw na iyon.

Nang matipon ang buong pangkat sa utos ni Ezra, sa tabi ng "ilog na umaagos patungong Ahava," nanatili sila sa mga tolda—ang tanda ng paglalakbay—sa loob ng tatlong araw, ang panahon ng ganap na pagpapakita o patotoo: at pagkatapos ay sinuri ang lahat sa harap ng kanilang pinunong saserdote, na di-nagtagal ay napansing nakalulungkot na wala ang mga anak

ni Levi. Wala kahit isa sa kanila sa pangkat ng mga manlalakbay. Ano ang ibig sabihin nito? Malinaw na mas mahirap para sa mga lalaking ito, na ang buong bahagi ay dapat nasa Diyos, ang umangat sa pagpapala ng ganoong lugar, kaysa sa mga umaasang magkakaroon ng mana sa kanilang sinaunang tahanan. Ang mga Levita ay nakatira na nang may malaking ginhawa sa lupain ng dayuhan. Ang iwan ang lahat ng iyon at humayo nang payak sa dako ng Pangalan ay mas malaking bagay para sa kanila kaysa sa ilang iba pa.⁵ Pero, sa kabilang dako, gaano kalaki ang pagpapala kapag ang isang tao ay ganito sinusubok ang Diyos at nasusumpungan Siyang laging sapat sa lahat, na inuunahan ang bawat pangangailangan, at inaakay ang kaluluwa sa paraang bihirang makilala ng iba.

Agad na nagpadala si Ezra ng isang pangkat ng tapat na mga lalaki upang ilapit sa mga Levita at sa mga Nethineo, na noong una ay itinalaga ni David sa paglilingkod sa mga Levita, upang ilapit sa kanila ang kahalagahan ng paghayong kasama nila, "Upang dalhan nila kami ng mga tagapaglingkod para sa bahay ng aming Diyos" (tt. 55-17). At sa gayon, may ilan mula sa dalawang uri, gaya ng napakagandang sinabi ni Ezra, "ayon sa mabuting kamay ng aming Diyos na nasa amin," na naakay na sumama sa kanilang pangkat. Sa gitna nila ay may isang lalong binanggit bilang "isang lalaking may unawa." Napakahalaga nga ng ganitong mga lalaki sa anumang kilusan ng Espiritu ng Diyos; tulad ng mga noong una, na "may unawa sa mga panahon, upang malaman kung ano ang dapat gawin ng Israel."

Ang pangkat ngayon, maaaring akalain ng iba, ay handa nang umahon sa bahay ng Diyos sa Jerusalem. Pero iba ang iniisip ni Ezra. Alam niyang mahaba at malungkot ang daan. Maraming

panganib. May panganib mula sa mga tulisan at panganib mula sa mababangis na hayop. Tiyak na kailangan ang ligtas na tagapagbantay sa paglalakbay, at saan iyon matatagpuan kundi sa buhay na Diyos? "Ang anghel ng Panginoon ay humahantong sa palibot ng mga natatakot sa Kanya at ipinagsasanggalang sila." Kaya nagpahayag ng pag-aayuno sa tabi ng ilog, at hinimok ang buong bayan na magpakumbaba sa harap ng Diyos, upang hingin sa Kanya "ang matuwid na daan para sa amin, at para sa aming maliliit na anak, at para sa lahat naming ari-arian" (t. 21). Napakagandang tanawin sa mata ng Panginoon ang pangkat na iyon na humatol sa sarili, at nag-aayuno, nakadapa sa alabok sa harap. Niya, dumadaing sa Kanya na Siya ang maging kanilang Patnubay at Tagapagligtas. Walang kaban, na pasan sa balik at ng mga pinahirang saserdote, ang naroon upang manguna sa kanila ngayon. Walang haliging ulap sa araw at apoy sa gabi ang naroon upang gumabay. Pero alam nila na Siya na noong una ay umakay sa kanila sa ilang ay hindi nagbabago; at ipinaabot nila ang kanilang kahilingan sa Kanya na Siya nga ang maging kanilang Pastol, na iingat sila sa bawat panganib at tutugon sa bawat pangangailangan, sa buong paglalakbay nila ng pananampalataya. Madali sanang humingi ng tagapagbantay sa kanilang maharlikang patron na si Artajerjes, pero sasalungatin nito ang ipinahayag ni Ezra sa harap niya. Nakaaantig sa puso na basahin ang kanyang mga dahilan, na buong-katapatang ibinigay sa talata 22, sa pagbaling sa Diyos lamang. "Sapagkat ako'y nahiya," sabi niya, "na humingi sa hari ng pangkat ng mga kawal at mga mangangabayo upang ipagtanggol kami laban sa kaaway sa daan; sapagkat sinabi namin sa hari, na sinasabi, Ang kamay ng aming Diyos ay nasa lahat ng naghahanap sa Kanya para sa ikabubuti; pero ang Kanyang poot ay laban sa lahat ng

tumatalikod sa Kanya." Ito ay lubhang pinagpala. Ay, gaano kaunti ang nakauunawa sa espiritu ni Ezra sa ating panahong mapagsunud-sunuran sa takbo ng mundo, kung kailan halos anumang paraan ay ginagamit upang ipagpatuloy ang tinatawag na gawain ng Panginoon, at anumang tulong ay sakim na hinahanap, kahit mula sa hindi banal at lapastangan, nang walang pag-iisip sa kakila-kilabot na kawalang-dangal na ginagawa sa pangalan ng Panginoong Jesu-Cristo.

Namamalimos ng pera mula sa lahat ng pinagmumulan; hinahangad ang pagtangkilik ng masasama, basta't may yaman at impluwensiya sila—at ito'y ginagawa ng mga nagpapahayag na tagasunod Niya na nagsabi, "Kung Ako'y magutom ay hindi Ko sasabihin sa iyo;" at na ang mga lingkod noong panahon ng mga apostol ay "humayo, alang-alang sa Kanyang pangalan, nang walang tinatanggap na anuman mula sa mga Hentil." Ang pananampalataya at kabanalan ni Ezra ay tunay na makapagpapahiya sa lahat ng ganoon. Ang kanyang paninindigan ay salungat na salungat sa kakila-kilabot na pagbaba ng pamantayan na laganap sa buong Sangkakristiyanuhan.

Matapos magbigay ng tapat na patotoo sa hari, bumaling siya at ang kanyang pangkat sa Diyos sa pag-aayuno at panalangin, nagsusumamo sa Kanya na akayin sila gaya noong una; at, dagdag ng talaan, "Dininig Niya kami" (t. 23). At ganoon Siya lagi kung saan may pananampalatayang umaasa sa Kanya, at kabanalang tumatanggi sa lahat ng makakasira sa Kanyang kaluwalhatian.

Hindi lamang ganito pinarangalan ni Ezra ang pangalan ng Diyos sa harap ng mga kapangyarihan ng sanlibutan, kundi kasing-ingat din siya sa pag-aalaga sa mga bagay na pag-aari

ng bahay ng Diyos, ang kayamanang ipinagkatiwala sa kanya, "ang mabuting ipinagkatiwalang iyon" na binubuo ng ginto at pilak na ibinigay ng kanyang mga kapatid bilang handog sa bahay ng Panginoon, at ng mga sisidlang ipinagkatiwala sa kanya ng hari. Ang lahat ay maingat na tinimbang at itinala, at ibinigay upang ingatan sa labindalawa sa mga saserdote, na lalong ibinukod para sa natatanging pagtitiwalang ito. Sa kanila ay nagbigay si Ezra ng isang taimtim na bilin, na nagpapaalala sa atin ng bilin ni Pablo sa kanyang anak sa pananampalataya, si Timoteo, sa unang kabanata ng kanyang ikalawang sulat. "Kayo'y banal sa Panginoon," sabi ni Ezra sa kanila, "ang mga sisidlan ay banal din; at ang pilak at ang ginto ay kusang-loob na handog sa Panginoong Diyos ng inyong mga ninuno. Magbantay kayo, at ingatan ninyo ang mga ito, hanggang sa timbangin ninyo ang mga ito sa harap ng mga pinuno ng mga saserdote at ng mga Levita, at ng mga pangulo ng mga sambahayan ng Israel, sa Jerusalem, sa mga silid ng bahay ng Panginoon" (tt. 28, 29). Taimtim at seryosong mga salita ito, at tiyak na lubhang ipinadama sa bawat isa sa labindalawa ang kabanalan ng pagtitiwalang ibinigay sa kanila. Gayundin sa atin ay may ipinagkatiwalang mga banal na bagay, ang mismong katotohanan na minabuti ng Diyos na gawin tayong mga katiwala. Dapat nating ingatan ang banal na kayamanang ito sa buong paglalakbay natin, hanggang marating natin ang dako ng paghahayag, kung kailan ang lahat ay titimbangin muli sa mga timbangan ng santuwaryo. Mabuti para sa atin noon kung wala tayong naiwala sa daan, kundi nahawakan nang mahigpit, tulad ng minamahal na apostol na si Pablo, ang lahat ng ipinagkatiwala sa atin.

Nararapat na sinaksihan at itinala ng mga saserdote at mga Levita ang dami ng ginto at pilak at ang timbang ng mga

sisidlan, at kinuha ng mga itinalagang tagapag-ingat ang lahat sa kanilang pangangalaga, at pagkatapos ay sinimulan ang paglalakbay.

Sa ikalabindalawang araw ng unang buwan ay umalis ang karaban mula sa ilog ng Ahava, pitong araw pagkatapos ng unang pag-alis ni Ezra (kab. 7:9), at lumipas ang isang linggo sa kinakailangang paghahanda. Sa buong paglalakbay ay nasa kanila ang kamay ng Diyos, at nagpatotoo si Ezra, "Iniligtas Niya kami mula sa kamay ng kaaway at ng lahat ng nag-aabang sa daan" (t. 31). Ano nga ang dapat nilang katakutan mula sa kamay ng kaaway habang nasa ilalim sila ng nag-iingat na pangangalaga ng kamay ng Diyos? At ano ang dapat katakutan ng sinumang banal kapag ang parehong makapangyarihan sa lahat, pero walang-hanggang magiliw na Kamay ay laging nasa kanya para sa ikabubuti? Mahusay na nasabi na ang Diyos ay ang lahat ng inaasahan natin sa Kanya. Ang malaking problema ng marami sa atin ay napakakitid natin sa ating sarili, at sa gayon ay nilalagyan natin ng hangganan ang Banal ng Israel. "Makagagawa nang lubhang sagana nang higit sa lahat ng ating hinihingi o iniisip" ang walang-hanggang mapagkukunang makakamtan ng pananampalataya.

Sa wakas ay narating ang Jerusalem, at sa loob ng tatlong araw ay nagpahinga ang mga manlalakbay pagkatapos ng kanilang mahaba at mahirap na paglalakbay. Pagkatapos ay dumating ang araw ng pagtutuos, kung kailan dapat iulat ang kayamanang dinala ng labindalawang itinalagang saserdote. Ang ginto at pilak at ang mga sisidlan ay tinimbang lahat sa bahay ng Diyos nina Meremoth, Eleazar, Jozabad at Nodias, apat na lalaki, sa ikaapat na araw. Makahulugan ang bilang sa bawat kaso, sapagkat sa buong Kasulatan ang apat ay

nagsasalita tungkol sa pagsubok. "Ayon sa bilang at ayon sa timbang ng bawat isa," ginawa ang pagsubok, at ang lahat ay itinala sa talaan ng mga saserdote, at nasumpungang buo. Natupad ng labindalawa ang kanilang pagtitiwala sa paraang ikagagalak nga natin, mahal kong mambabasa, na nagawa rin natin, kung sa araw ng pagtutuos ay magkaroon tayo ng kasinlinis na talaan gaya ng nakamtan nila.

Nang maibigay nang wasto ang pagtutuos, nagdagsaan ngayon ang bagong dating na pangkat sa palibot ng dambana ng Diyos bilang isang pangkat ng mga sumasamba, na may napakaraming handog na susunugin; at, gaya sa pagtatalaga ng templo, may "labindalawang lalaking kambing bilang handog para sa kasalanan para sa buong Israel." Tumayo sila kasama ng kanilang mga kapatid bilang bahagi ng isang bayang nabigo, kinikilala ang kanilang kasamaan at ang kasamaan ng kanilang mga ninuno, pero umaasa sa awa ng tipan ng kanilang tapat na Diyos (t. 35).

Isa itong tanawing may malaking kagandahang moral, at tiyak na lubhang umantig sa buong pangkat, nang minsan pa ay pahintulutan silang lumapit sa Diyos sa itinakdang dako, at awitin ang awit ng Panginoon sa palibot ng Kanyang dambana at sa Kanyang bahay. Madalas nilang pinanabikan ang oras na ito nang "sa tabi ng mga ilog ng Babilonia ay naupo sila at umiyak nang maalala nila ang Sion" (Awit 137). Doon ay dumaing sila, "Kung kalimutan kita, O Jerusalem, dumikit nawa ang aking dila sa ngalangala ng aking bibig; kung hindi ko ilagay ang Jerusalem nang higit sa aking pinakamalaking kagalakan." Ngayon ay talagang nasa dako na sila kung saan noong una ay pinatahan ni Jehova ang Kanyang pangalan, at ang mabangong samyo ng napakaraming handog na susunugin

ay pumailanlang sa Kanyang trono upang magpatotoo sa kagalakan ng kanilang puso; habang ang handog para sa kasalanan, na sinunog hanggang maging abo, ay nagsasabi kung gaano nila lubos na kinikilala ang kasamaan ng paglayo sa Kanya na dapat sanang laging kagalakan ng kanilang kaluluwa; ang Diyos ng kanilang mga ninuno, na ngayon ay lubos nilang kinikilala bilang kanilang Diyos, sa kabila ng kanilang mahinang kalagayan.

Inaakala ng marami, batay sa tradisyon ng mga Judio, na ang mga "Awit ng mga Pag-ahon" (Awit 120 hanggang 134) ay inawit nina Ezra at ng kanyang pangkat sa iba't ibang yugto ng daan, hanggang sa wakas ay tumayo sila sa bahay ng Panginoon at naitaas ang kanilang mga kamay sa santuwaryo at purihin si Jehova. Ang mga awit na ito, kapag binasa sa ganitong kaugnayan, ay talagang makahulugan, at napakapinagpalang inaakay ang kaluluwa sa daan mula sa mga tolda ng kadiliman patungo sa bahay ng Diyos.

Sinasabi sa atin ng huling talata ng ating kabanata na ang mga atas ng hari ay nararapat na naibigay sa mga may kapangyarihan sa kabila ng ilog, kaya hindi na sila nangahas na humadlang; kundi ayon sa kanilang mga tagubilin "tinulungan nila ang bayan at ang bahay ng Diyos." Sa gayon ay pinapupuri sa Kanya ang poot ng tao, at ang nalabi rito ay pinigilan.

Kabanata 9: Ang Pagkasira Dahil sa Paghahalo

Marahil wala nang mas mabigat na pagsubok na maaaring harapin ng isang tao kaysa ito: sa biyaya ng Diyos ay tumayo siya sa isang posisyong nakita niya mula sa Salita ng Diyos na ayon sa Kasulatan, at pagkatapos ay bigla siyang magising sa katotohanang ang mga taong nauna sa kanya sa posisyong iyon ay hindi pala gaya ng inaasahan niya. Oo, mas mababa pa nga ang kanilang pagka-espirituwal, ang kanilang pagtatalaga ng sarili, at ang kanilang sigasig para sa Diyos, kaysa sa ilang naiwan niya sa mga sistemang halos nababalot ng kadiliman. Sa ganoong sandali, talagang kailangang matibay siyang nakakapit sa katotohanan, kung hindi ay baka tuluyan siyang madaig at lubusang panghinaan ng loob. Maraming kaluluwang hindi matatag ang sa ganitong pagsubok ay tuluyang natangay mula sa kanilang pagkakaangkla. Ang mga ganito ay madalas na bumabalik nang wala nang pag-asa sa mga posisyong hindi ayon sa Kasulatan na dati na nilang iniwan, at nagkakalat ng masamang balita tungkol sa lupain, kaya nahahadlangan ang iba na sumunod sa liwanag na ipinagkaloob sa kanila. Ang iba naman, na may sobrang konsensiya para itayo muli ang mga bagay na sila na mismo ang gumiba, ay nagiging tinatawag nating espirituwal na "free lance"—at kung minsan, nakalulungkot, mga espirituwal na Ismaelita: ang kanilang kamay ay laban sa lahat, at ang kamay ng lahat ay laban sa kanila; mapamintas, mapaghanap ng mali, hindi mapakali at hindi masaya; abala sa kasamaan; nananaghoy sa kalagayan ng panahon; iniyyakan ang kawalang-katapatan ng kahit sino at ng lahat maliban sa kanilang sarili; at sa gayon ay nahuhulog sa

diwa ng pagka-Pariseo na walang natutulungan, at nagiging hadlang sa lahat ng nakakasalamuha nila.

Ang lahat ng ito ay bunga ng pagtingin sa mga tao sa halip na kay Cristo. Iniisip kasi na dahil ang ilang tao ay nasa posisyon ng natatanging pabor, at pinagpala ng espesyal na liwanag, dapat ay mas maaasahan sila nang personal kaysa sa karaniwang mga Cristiano, at na mas malamang na hindi kumilos ang laman sa kanila kaysa sa iba. Madalas nating marinig ang tungkol sa mga taong "lumalabas papunta sa ilang kapatid," o "sumasali" sa ganito o ganoong grupo ng mga banal. Ang lahat ng ito ay tiyak na hahantong sa kapahamakan.

Kay Cristo lamang tayo tinawag na lumabas, sa labas ng kampamento, na pinapasan ang Kanyang kadustaan. Siya, purihin ang Diyos, ay hindi kailanman nakabibigo. Kung ang mata ay nakatitig sa Kanya—kung ang puso ay abala sa Kanya—kung kinikilala Siya bilang tanging Sentro—kung gayon, anuman ang espirituwal na kalagayan ng mga banal, hindi magkakaroon ng pangmatagalang pagkabigo, sapagkat si Cristo ay nananatili.

Kung nakikita kong ayon sa Kasulatan ang magtipon kasama ng kapwa mananampalataya sa pangalan ng Panginoong Jesus, na kinikilalang "may isang katawan, at isang Espiritu," ang pag-uugali ng mga nakatipon na roon ay hindi makapagbabago sa katotohanan kahit isang saglit. Sa halip, ito ay tumatawag sa akin sa malalim na pagsasanay ng kaluluwa upang ako ay maging tulong sa kanila, na hinihikayat silang muling italaga ang sarili at magkaroon ng panibagong sigasig sa paghatol sa sarili.

Mas madali ang tumayo sa gilid at ituro ang mababang kalagayan ng iba—o tuluyan pang lumayo sa kanilang samahan

—kaysa tularan si Ezra na, sa kanyang personal na katapatan, ay nag-angat sa buong grupo sa mas mataas na antas. Mas kaunti ang gulo, mas kaunti ang kalituhan, mas kaunti ang alalahanin, kung tatalikod na lamang ang isang tao at hahayaan ang iba na magpatuloy ayon sa gusto nila; ngunit hindi sa gayon naluluwalhati ang Diyos, ni naibabalik ang mga banal na nagkukulang.

Ang posisyon ng pagtitipon sa pangalan ng Panginoon nang may kasimplehan bilang mga sangkap ng iisang katawan ay hindi posisyong walang problema. Malayo roon. Ngunit ito ay isang dako kung saan ang lahat ng problema ay maaaring maituwid at bawat suliranin ay malulutas sa *pamamagitan lamang ng Salita ng Diyos*; at ito ang hindi masasabi tungkol sa alinmang sekta sa Sangkakristiyanuhan. Doon, ang talino ng tao, mga patakarang gawa ng tao, at mga makalamang batas at ordinansa ang inaasahan upang mapanatili ang kaayusan at malutas ang mga alitan. Ngunit ang mga, sa pananampalataya, ay tumatalikod sa lahat ng ito at lumalapit kay Cristo lamang bilang Sentro at sa Salita lamang bilang gabay at aral sa pagdidisiplina, ay natutuklasang sapat na sapat ang Salitang iyon basta may pagsunod sa mga prinsipyo nito. Sa lahat ng ito, ang kabanatang ito at ang huling kabanata ay nagbibigay sa atin ng napakapalang halimbawa.

Nang lumipas na ang unang pagbubuhos ng papuri at pagsamba, dumating kay Ezra ang biglaang paggising na nabanggit ko sa itaas. Maiisip natin ang matinding pagkabigo at ang tumatagos na dalamhating naramdaman niya nang mabunyag sa kanya ang malungkot na kalagayang umusbong sa gitna ng mga Judiong ibinukod. Walang paglalarawang

makapaglalapit nito sa atin nang mas malinaw kaysa sa kanyang sariling mga salita.

"Nang matapos nga ang mga bagay na ito, lumapit sa akin ang mga prinsipe, na nagsasabi, Ang bayan ng Israel, at ang mga saserdote at ang mga Levita ay hindi humiwalay sa mga bayan ng mga lupain, kundi gumagawa ng ayon sa kanilang mga karumal-dumal, ng mga Cananeo, ng mga Heteo, ng mga Perezeo, ng mga Jebuseo, ng mga Ammonita, ng mga Moabita, ng mga Egipcio, at ng mga Amorrheo. Sapagkat kumuha sila ng kanilang mga anak na babae para sa kanilang sarili at sa kanilang mga anak na lalaki; kaya't ang banal na binhi ay nakihalo sa mga bayan ng mga lupaing iyon: oo, ang kamay ng mga prinsipe at mga pinuno ang nanguna sa pagsalangsang na ito. At nang marinig ko ang bagay na ito, hinapak ko ang aking kasuotan at ang aking balabal, at binunot ko ang buhok ng aking ulo at ng aking balbas, at naupo akong natitigilan" (tt. 1-3).

Napakatapat at nakatalagang katiwala ng Diyos! Gaano naaantig ang ating puso sa kanyang mapait na dalamhati nang ganito niyang mapagtanto ang mababang kalagayan ng mga taong nasa tanging tamang posisyon. Magtataka ba tayo kung, sa sobrang sama ng loob, ay tumalikod na lamang siya sa kanilang lahat, at sa mataas na pag-iisa ng espiritu ay sinikap na magpatuloy nang mag-isa kasama ng Diyos, at isuko na ang lahat ng pag-asa para sa sama-samang patotoo?

Ngunit hindi niya ito ginawa. Dahil sa katapatan sa Diyos, hindi niya maiwan ang posisyon, at mahal na mahal niya ang bayan ng Panginoon kaya hindi niya sila maisuko.

May isang bagay na nakapagpapalakas ng loob sa simula pa lamang. Bagaman, nakalulungkot, "ang mga maharlika at mga

prinsipe ang nanguna sa pagsalangsang na ito," gayunman may mga prinsipeng malinaw na hindi kaisa ng isip ng iba, kundi "naghanap at dumaing dahil sa mga karumal-dumal na ginawa sa kanilang gitna." Ang mismong katotohanang hinanap ng mga lalaking ito si Ezra upang ilahad sa kanya ang tunay na kalagayan ay patunay ng kanilang hangaring tulungan at iligtas ang iba.

Talagang kaawa-awa kapag sa gitna ng mga panlabas na ibinukod ay may nabubuo at pinananatiling mga ugnayang sumasalungat sa katapatan ng pagkabukod na iyon; at lubhang nakalulungkot kapag ang mga pinuno mismo ang nagkukulang sa bagay na ito at sa gayon ay hinihikayat ang mga payak na lumayo sa Diyos. Higit sa isang beses na nakakita tayo ng mga taong hindi papayag sa isang pang-iglesyang pamatok kasama ng mga hindi mananampalataya, ngunit nakikiisa naman sa sanlibutan sa negosyo, maging sa pag-aasawa, at sa mga katulad na paraan. Kahawig ito ng nakikita natin dito kay Ezra.

Nakalabas na ang mga tao sa Babilonia ayon sa katawan, ngunit ang espiritu ng Babilonia ay nananahan pa rin sa kanila. Ito ang nagtulak sa kanila sa paghahalo sa mga bansang di-tuli sa lupain. Ang parehong masamang prinsipyo ay madalas ding kumikilos sa tuwirang kabaligtarang paraan. Madalas nating nakikita ang mga taong inaakalang nahatulan na ang kasalanan ng pagkakasekta at umalis na sa mga sistemang gawa ng tao, ngunit kapag nakatipon na sa labas ay nagtataglay pa rin ng diwang makasekta na kasintindi ng sinumang nakikipaglaban para sa pinakamahigpit na denominasyonalismo. Ikinukuwento tungkol kay Luther na sinabi niyang sa simula ay ginugol niya ang maraming panahon sa pagtuligsa sa mga taga-Roma, hanggang sa matuklasan niyang "bawat tao ay may mas

malaking papa sa kanyang sariling puso kaysa sa sinumang naupo sa trono ng papa." Ito ang bunga ng legalismo; samantalang ang nakikita natin sa ating kabanata ay isang di-banal na kalayaan—isang "pagpapalit sa biyaya ng ating Diyos tungo sa kahalayan"—isang lubos na maling paggamit ng biyayang iyon.

Halos madurog ang puso, ipinakita ni Ezra ang lahat ng tanda ng pinakamalalim na pighati ng espiritu, at naupo sa mapait na pagkatigagal. Kung ang ganitong mga bagay ay laganap sa Babilonia, hindi siya magugulat. Ngunit na ang mga ito ay pinahihintulutan sa gitna ng mga nagtipon sa dakong pinili ng Diyos para sa Kanyang Pangalan—iyon ang lubos na nagpatulala sa kanya.

Ngunit agad na kumalat sa bayan ang balita ng kanyang pagdadalamhati, at may pinagpala at nakagagalak-kaluluwang bunga ito. Hindi nagtagal ay naging malinaw na hindi lahat ay sang-ayon sa kaluwagang pumasok. "Nang magkagayo'y nagpipisan sa akin," sabi niya sa atin, "ang bawat nanginginig sa mga salita ng Diyos ng Israel, dahil sa pagsalangsang ng mga nadalang-bihag; at ako'y naupong natitigilan hanggang sa paghahandog sa hapon" (t. 4). Matagal na bago nito, sinabi ng Diyos sa pamamagitan ni Isaias, "Sa taong ito ako titingin, sa kanya na mapagpakumbaba at may pagsisising espiritu, at nanginginig sa Aking salita" (Isaias 66: 2). May mga ganito pa rin sa gitna ng nalabi, at sa kanila maaaring tumingin ang Panginoon upang pagpalain. Ang mga lalaking ito at si Ezra, na kumikilos kasama ng Diyos, ay siyang nakararami, gaano man sila kakaunti. Ang ganitong mga tao ay malamang ituring ng mga hindi espirituwal na mga manggugulo at "makalumang tao;" ngunit kung saan may tunay na pagsasanay ng kaluluwa,

maaasahan ang Diyos na ipapakita, sa takdang panahon, kung sino ang kinikilala Niya.

"Sa paghahandog sa hapon" bumangon si Ezra mula sa kanyang kabigatan at naitaas ang kanyang espiritu sa ibabaw ng nakapanlulumong kalagayan na labis na nagpayuko sa kanya sa dalamhati. Ang handog sa hapon ay nagsasalita tungkol sa krus. Ito ang "palagiang handog na susunugin"—si Cristo, ang Banal, na ginagawa ang kalooban ng Diyos hanggang sa kamatayan—"isang handog na may mabangong samyo." Nang malanghap ni Ezra ang pinagpalang samyong ito, napalaya siya mula sa kanyang di-masabing hapis at nakayang ibuhos ang kanyang kaluluwa sa pagtatapat at panalangin.

At hindi ba't palaging ganito? Kapag si Cristo at ang Kanyang krus ang nasa harapan ng kaluluwa, naiaangat ang isang tao mula sa pagkaabala sa kasamaan at sa panlulumo ng espiritu dahil sa pagkukulang ng kanyang mga kapatid.

Lumuhod siya, at iniunat ang kanyang mga kamay—"mga banal na kamay, na walang galit at pag-aalinlangan"—sa harap ng Diyos, at ibinuka niya ang kanyang bibig sa isang pagsamong lubhang nakaaantig sa kababaang-loob nito, sa paggalang nito sa kabanalan at katotohanan ng Diyos, at sa kahanga-hanga at pinagpalang paraan kung paanong siya, na personal na malinis (gaya ni Daniel sa *kanyang* ikasiyam na kabanata, at ng mga kasama ni Nehemias sa *kanya*), ay nakikiisa sa bayan sa lahat ng kanilang pagkukulang at kasalanan.

Ang natitirang bahagi ng kabanata ay buong inilaan sa panalanging ito; sulit itong pag-aralan at pagbulay-bulayan nang husto: "O Diyos ko, ako'y nahihiya at namumula na itaas ang aking mukha sa Iyo, Diyos ko: sapagkat ang aming mga kasamaan ay dumami nang higit sa aming ulo, at ang aming

pagsalangsang ay lumaki hanggang sa langit. Mula pa sa mga araw ng aming mga magulang ay nasa malaking pagsalangsang na kami hanggang sa araw na ito; at dahil sa aming mga kasamaan, kami, ang aming mga hari, at ang aming mga saserdote ay ibinigay sa kamay ng mga hari ng mga lupain, sa tabak, sa pagkabihag, sa samsam, at sa pagkahiya ng mukha, gaya sa araw na ito" (tt. 6, 7). Pansinin sa mga salitang ito kung gaano kalayo ang binalikan ni Ezra sa pagtunton sa pinagmulan ng kasalukuyang kasamaan. Ang kasalanang nagbunga ng pagkabihag ay hindi kailanman tunay na nahatulan, at ito ang naging ina ng lahat ng iba pang kasalanan. Ang mababang kalagayan ng buong bansa ay nakaapekto maging sa nalabing bumalik. Ganoon din sa Sangkakristiyanuhan. Nagkasala na tayo mula pa sa mga araw ng ating mga magulang. Iniwan ang unang pag-ibig sa pinakasimula pa lamang, at hindi na nagkaroon ng tunay na panunumbalik. Sino ang tunay na nakadama ng kasalanan ng Iglesya sa pagtalikod sa kanyang niluwalhating Ulo at sa pakikiugnay niya sa sanlibutan? Dito at doon ay nagbubunga ang Espiritu ng Diyos ng pagsisisi at ng kaunting pagkadama ng pagkukulang, ngunit sino ang lubos na nakaarok nito? Gayunman, paminsan-minsan ay kumikilos ang Diyos sa muling pagpapasigla, na inilalapit muli ang puso ng iilan kay Cristo; ngunit halos palagi namang sumusunod ang paghina. Sinasabing "ang walang hanggang pagbabantay ang halaga ng kalayaan," at kasintotoo ito sa mga bagay na espirituwal gaya ng sa mga bagay na makalaman.

Isinasalaysay ni Ezra sa harap ng Diyos ang gawang ginawa ng Kanyang biyaya; at ito'y lalo pang nagbibigay-diin sa pagsuway na labis na nagmalabis sa biyayang iyon. "At ngayon sa maikling panahon ay ipinakita ang biyaya mula sa Panginoon naming Diyos, upang mag-iwan sa amin ng nalabing makatatakas, at

upang bigyan kami ng isang pako sa Kanyang banal na dako, upang liwanagin ng aming Diyos ang aming mga mata, at bigyan kami ng kaunting pagpapasigla sa aming pagkaalipin. Sapagkat kami ay [hindi dati] mga alipin; gayunman ay hindi kami pinabayaan ng aming Diyos sa aming pagkaalipin, kundi pinaabot Niya sa amin ang awa sa paningin ng mga hari ng Persia, upang bigyan kami ng pagpapasigla, upang itayo ang bahay ng aming Diyos, at upang ayusin ang mga guho nito, at upang bigyan kami ng pader sa Juda at sa Jerusalem" (tt. 8, 9). Ang pagbanggit sa "pako" ay walang alinlangang pagkilala sa hula ni Isaias tungkol sa "pakong nasa matibay na dako," na doon isasabit ang kaluwalhatian ni Jehova, na sa buong kahulugan ay si Cristo mismo (Isaias 22: 21-25). Nagkaroon na ng bahagyang katuparan; kumilos ang Diyos sa dakilang biyaya sa pagbibigay ng "kaunting pagpapasigla," bagaman sila ay mga alipin pa rin; sapagkat kabahagi sila sa pagkukulang ng buong bansa. Hindi iyon panahon para sa makalamang pagmamataas, hindi panahon para ipagmalaki ang posisyon; kundi panahon lamang para sa kababaang-loob ng espiritu at pagpapakumbaba ng kaluluwa dahil sa madilim na talaan ng kasamaan na doon ay may bahagi ang lahat.

Sunod na inalala ni Ezra ang natatanging kasalanan ng nalabi, at dito muli ay ipinagtapat niya ang lahat bilang kanyang sariling kasalanan. "At ngayon, O aming Diyos, ano ang aming sasabihin pagkatapos nito? sapagkat aming tinalikuran ang Iyong mga utos" (gayong ang nagsasalitang ito ay marahil wala pang isang linggo sa gitna nila. Napakagandang halimbawa para sa sinumang nais lumakad kasama ng Diyos ngayon, at napakatinding saway sa pagka-Pariseo na malamig na nagtuturo sa pagkukulang ng iba, habang sinasabing wala raw siyang bahagi roon!)"—"aming tinalikuran ang Iyong mga utos,

na Iyong iniutos sa pamamagitan ng Iyong mga lingkod na mga propeta, na nagsasabi, Ang lupaing inyong pupuntahan upang ariin ay isang maruming lupain dahil sa karumihan ng mga bayan ng mga lupain, dahil sa kanilang mga karumal-dumal, na pumuno rito mula sa isang dulo hanggang sa kabila ng kanilang karumihan. Ngayon nga, huwag ninyong ibigay ang inyong mga anak na babae sa kanilang mga anak na lalaki, ni hanapin man ang kanilang kapayapaan o ang kanilang kayamanan magpakailanman; upang kayo ay maging malakas, at kainin ang buti ng lupain, at iwan ito bilang mana sa inyong mga anak magpakailanman" (tt. 10-12). Ganito ang sinabi ng Diyos.

Nakalulungkot, gaano nalimutan ang salitang ito ng mga taong sa ibang paraan ay nagparangal sa Kanyang katotohanan sa pamamagitan ng pagbabalik sa Sentrong itinalaga ng Diyos. Ang pagkabukod sana ang naging lakas nila. Ang paghahalo ay malamang na maging kapahamakan lamang nila; maliban na lamang, siyempre, kung ang kasamaan ay mahatulan at maalis sa kanilang gitna. At ang bitag na ito ng paghahalo sa mga di-maka-Diyos ay laging nakaambang panganib sa mga anak ng Diyos. Hindi ko tinatawag na paghahalo, kahit saglit, ang pagsasama-sama ng mga mananampalatayang pinaghiwalay ng alitan at ng mga paghatol na hindi ayon sa Kasulatan. Huwag nawang mangyari! Kapag nagsasama-sama ang magkapareho ang likas, hindi iyon paghahalo kundi pagkakaisa. Ang mga bagay na magkaiba ang katangian ang pinaghahalo upang bumuo ng isang pagsasanib na hindi kailanman magiging tunay na pagkakaisa. Laban sa ganitong paghahalo tayo binabalaan sa 2 Corinto 6: "Huwag kayong makipamatok nang kabilan sa mga hindi mananampalataya: sapagkat anong pakikisama mayroon ang katuwiran sa kalikuan? at anong pakikipag-isa mayroon ang liwanag sa kadiliman? at anong pagkakasundo mayroon si

Cristo kay Belial? o anong bahagi mayroon ang mananampalataya sa hindi mananampalataya? at anong pagkakasundo mayroon ang templo ng Diyos sa mga diyus-diyusan? Sapagkat kayo ang templo ng Diyos na buhay, gaya ng sinabi ng Diyos: Ako'y mananahan sa kanila, at lalakad sa gitna nila; at Ako'y magiging kanilang Diyos, at sila'y magiging Aking bayan" (tt. 14-16). Sa simula pa lamang ay "inihiwalay ng Diyos ang liwanag sa kadiliman," at mula noon ay naging gawain na ng diyablo ang sikaping pag-ugnayin ang dalawa.

Damang-dama sa kanyang kaluluwa ang bigat ng ganoong di-banal na pagsasanib, nagpatuloy si Ezra sa pagkilala sa katarungan ng Diyos sa pagdalaw sa kanila ng Kanyang di-pagkalugod. "At pagkatapos ng lahat ng dumating sa amin dahil sa aming masasamang gawa, at dahil sa aming malaking pagsalangsang, yamang Ikaw, aming Diyos, ay nagparusa sa amin nang kulang kaysa sa nararapat sa aming mga kasamaan, at nagbigay sa amin ng ganitong pagliligtas, muli ba naming lalabagin ang Iyong mga utos, at makikipag-asawahan sa mga bayan ng mga karumal-dumal na ito? Hindi Ka ba magagalit sa amin hanggang sa kami ay malipol Mo, anupa't wala nang matitirang nalabi ni makatatakas?" (tt. 13, 14). Ang liwanag na sinusunod ay nagbubunga ng mas malaking liwanag; ngunit "kung ang liwanag na nasa iyo ay maging kadiliman, gaano kalaki ang kadilimang iyon." Kailangang dalawin ng Diyos sa pagtutuwid ang mga nagbabalewala sa Kanyang katotohanan. Kung mas maraming katotohanan, mas malaki ang pananagutan, at mas mabigat ang di-pagkalugod ng Panginoon kung ito ay winawalang-halaga o itinatakwil.

Damang-dama ang lahat ng ito nang malalim, wala nang magawa si Ezra kundi tapusin ito sa mas buong pagtatapat

kaysa dati, at ihagis ang kanyang sarili at ang bayan, sa lahat ng kanilang kahabag-habag na kalagayan, tuwiran sa mga bisig ng Diyos na kanilang pinagkasalahan. "O Panginoong Diyos ng Israel, Ikaw ay matuwid: sapagkat kami ay naiwang nakatakas, gaya sa araw na ito: narito, kami ay nasa harap Mo sa aming mga pagsalangsang: sapagkat hindi kami makatatayo sa harap Mo dahil dito" (t. 15). At sa gayon ay tinapos niya ang kanyang panalangin at iniwan ang usapin sa kamay ng Diyos, na, bagaman hindi pa alam ni Ezra, ay nagsimula nang kumilos noon pa man, gaya ng saganang pinatotohanan ng huling kabanata.

Gaano kaya kalaki ang pagpapala sa maraming katulad na panahon ng kagipitan, kung mas marami ang ganitong pakikitungo sa Diyos at mas kaunti ang pag-apela sa tao; mas maraming pagpapakumbaba at pagtatapat at mas kaunting pagkakalat ng mga pighati sa iba; mas maraming pag-uunat ng mga kamay sa Panginoon at mas kaunting paglalathala ng mga polyeto. O, magkaroon nawa tayo ng biyaya na pakinggan ang aral na ibinigay rito para sa ating pagkatuto!

Kabanata 10: Pagpapakumbaba at Pagbangon

Makapangyarihang kumilos ang Espiritu ng Diyos sa mga puso at konsensiya ng nagkasalang bayan, habang nananalangin si Ezra at nagsasalita sa Panginoon tungkol sa kanilang bumagsak na kalagayan. Kaya nga, ang gawain ng panunumbalik ay malayo na ang narating, sapagkat nang siya ay "makapanalangin, at nang siya ay makapagtapat, na umiiyak at nagpapatirapa sa harap ng bahay ng Diyos, nagtipon sa kanya mula sa Israel ang napakalaking kapulungan ng mga lalaki at mga babae at mga bata: sapagkat ang bayan ay umiyak nang labis" (t. 1). Ang mga ito ay tunay na mga luhang mula sa biyaya, at nagsasabi ng mga pagkilos sa kaluluwa na tiyak na hahantong sa pagpapala. Gaano kaya kaiba ang naging kasaysayan ng mga taong ito kung malamig na tinalikuran sila ni Ezra dahil sa pagkasuklam o kawalan ng pag-asa, at hinayaan silang magpatuloy sa kanilang mababang kalagayan. Ang ganoong asal ay hindi makatutulong, at baka lalo pang pumukaw sa laman sa kanila; ngunit ang makita ang bagong dating na lingkod na ito ng Diyos na nakasubsob ang mukha sa matinding hapis ng espiritu dahil sa kanilang kapabayaan at mga gawaing hindi ayon sa Kasulatan, ay nagpagising sa kanila, at nagpaunawa sa kanila, marahil sa unang pagkakataon, ng kaunti sa bigat ng kanilang kasalanan.

Si Secanias, isa sa mga anak ni Elam, ang naging tagapagsalita ng mga nagkasalang ngayon ay nagsisisi na, na walang itinatagong ipinagtapat ang pagkukulang, at, sa paraang napakaganda sa tamang panahon, ay sinikap na aliwin ang puso ni Ezra. "Kami ay sumalangsang laban sa aming Diyos,"

ang kanyang tapat na pag-amin, "at kumuha ng mga asawang taga-ibang bayan mula sa mga bayan ng lupain." Ito ay tuwirang paglabag sa pagbabawal sa kautusan ni Moises. Hindi nila sinangguni sa mabigat na bagay na ito "ang nasusulat;" kaya isang malubhang pagkakamali ang nagawa na ngayon ay nagbunga nga ng kalungkutan; sapagkat maraming puso ang madudurog bago maituwid ang mga bagay; at sa katunayan, laban sa mga kaawa-awang mangmang na babaing pagano, may nagawang mali na hindi na kailanman maitutuwid sa lupa. Ngunit naglakas-loob si Secanias na umasa sa awa ng Diyos at idinugtong: "Gayunman ngayon ay may pag-asa sa Israel tungkol sa bagay na ito" (t. 2). Ngunit ang pag-asang ito ng darating na pagpapala ay nakasalalay sa iisang kondisyon lamang, at iyon ay ang lubos na paghatol sa kasamaang ipinakita sa pamamagitan ng pagpapaalis sa lahat ng asawang taga-ibang bayan. Tinawag niya ang lahat ng nagkasala na makipagtipan sa Diyos na susunod sa bagay na ito, at hinimok si Ezra na magpakatatag at kumilos bilang hukom sa bawat kasong lilitaw (tt. 3, 4). Agad na hiningan ni Ezra ng pangako ang mga punong saserdote, ang mga Levita at ang buong Israel, na gagawin nila ang gaya ng sinabi ni Secanias; at gaano man kahirap ito para sa marami sa kanila, nanumpa sila na susunod.

Tumanggi sa anumang pampalakas ng katawan dahil sa matinding paghihirap ng kanyang kaluluwa, "bumangon si Ezra mula sa harap ng bahay ng Diyos, at pumasok sa silid ni Johanan na anak ni Eliasib," upang doon ay magdalamatihan nang lihim sa kasalanang ngayon ay nagpapakailangan ng ganoon kabigat at nakadudurog-pusong hakbang kung nais ng bayan na maging matuwid sa harap ng Diyos (t. 6).

Agad na ipinadala ang balita sa lahat ng mga anak ng pagkabihag na magtipon sila sa Jerusalem sa loob ng tatlong araw; kung hindi, ang sinumang tumangging gawin ito ay ihihiwalay, o "ibubukod mula sa kapulungan ng mga nadalang-bihag," at kukumpiskahin ang lahat ng kanyang ari-arian (t. 8). Ang tumanggi pang sumunod sa Salita sa puntong iyon ay magpapakita ng katigasan ng konsensiya na hindi maaaring palampasin at ng katigasan ng ulo na nagpapatunay na ang nagkasala ay lubos na hindi karapat-dapat na magpatuloy kasama ng kanyang mga kapatid.

Sa takdang panahon, nagtipon sa Jerusalem ang lahat ng lalaki ng Juda at Benjamin. Iyon ay ikadalawampung araw ng ikasiyam na buwan, sa tag-ulan, at "ang buong bayan ay naupo sa lansangan ng bahay ng Diyos, nanginginig dahil sa bagay na ito at dahil sa malakas na ulan" (t. 9). Tiyak na isang malungkot na pulutong, ngunit determinado, handang isagawa ang salita ng Panginoon anuman ang halaga.

Tapat na inilagay ni Ezra na saserdote ang kanilang kasalanan sa harap nila, na walang binawasan sa kanilang pagkakasala, at iniutos sa kanila kung paano kumilos kung tunay silang nagsisisi. Sila ay sumalangsang. Nagkaroon ng tuwirang paglabag sa ipinahayag na kalooban ng Diyos, sa pagkuha ng mga asawang taga-ibang bayan, na nagdagdag pa sa mabigat nang pasan ng pagsalangsang ng Israel. Kaya tinawag niya sila na "magtapat sa Panginoong Diyos ng inyong mga magulang, at gawin ang Kanyang kalooban: at humiwalay kayo sa mga bayan ng lupain, at sa mga asawang taga-ibang bayan" (tt. 10, 11).

Ang pagkapunit ng puso na idudulot nito ay mas madaling isipin kaysa ilarawan, ngunit matatag na sumagot ang buong kapulungan, "Kung paano ang iyong sinabi, gayon ang

nararapat naming gawin" (t. 12). Walang pagdadahilan, walang pagsisikap na takasan ang bunga ng kanilang di-pantay na pamatok, kundi isang buong-pusong pasyang sundin ang Salita ng Diyos anuman ang halaga. Kung naging gising lamang ang konsensiya ilang taon bago nito, gaano karaming kirot ng hapis ang naiwasan sana ngayon! Ganito palagi kapag sinusubukan ng mga tao na paglaruan ang kalooban ng Panginoon.

Ngunit ang lahat ay kailangang gawin sa maayos at ayon-sa-batas na paraan, kaya humingi sila ng panahon upang ayusin ang lahat sa paraang makatao hangga't maaari. "Ngunit ang bayan ay marami, at panahon ng malakas na ulan, at hindi kami makatayo sa labas, ni ito man ay gawain ng isang araw, o dalawa; sapagkat marami kaming sumalangsang sa bagay na ito. Tumayo nga ngayon ang aming mga pinuno para sa buong kapulungan, at ang lahat ng nasa aming mga lungsod na kumuha ng mga asawang taga-ibang bayan ay pumarito sa mga takdang panahon, at kasama nila ang matatanda ng bawat lungsod, at ang mga hukom nito, hanggang sa ang mabangis na poot ng aming Diyos dahil sa bagay na ito ay maalís sa amin" (tt. 13, 14). Hindi ito isang makalamang paraan lamang upang makakuha ng panahon, kundi pagpapahayag ng taimtim na hangarin ng bayan na, sa malungkot na mga pagpapaalis na kailangang mangyari, ang lahat ng bagay ay magawa nang wasto at may kaayusan. Walang alinlangang kasama rin dito ang hangaring maiwasan ang anumang maling magawa sa sinumang lehitimong asawa na tunay na mula sa binhi ng Israel.

Tinulungan si Ezra ng mga punong saserdote at mga Levita sa bagay na ito, at sa loob ng tatlong buwan ay naharap na ang kasamaan sa buong lupain, at ang lahat ng babaing pagano at

ang kanilang mga anak ay naihiwalay (tt. 15-17). Tiyak na nakadudurog-puso ang ilan sa mga karanasang iyon; ngunit ang lahat ay bunga ng paglayo sa Diyos at ng pagkilos ayon sa sariling kalooban.

Nagtatapos ang kabanata sa ikatlong listahan ng mga pangalan —sa pagkakataong ito ay may napakabigat na kahulugan. Ito ang talaan ng mga "kumuha ng mga asawang taga-ibang bayan; at ang ilan sa kanila ay may mga asawang pinagkaroonan nila ng mga anak" (t. 44). Ang Diyos, na dati ay nagtala ng katapatan ng marami sa mismong mga lalaking ito sa pag-ahon mula sa Babilonia, ay ngayon ay nagtala rin nang gayon kaingat ng pagkukulang ng bawat isa. Dahil dito ay kailangan silang mawalan sa araw ni Cristo.

Sa panig ng mga taong kasinlapit sa Diyos gaya ng mga saserdote, ang kasalanang ito ay lalong kasuklam-suklam, kaya tiyak na sinasabi sa atin na "ibinigay nila ang kanilang mga kamay na kanilang paaalisin ang kanilang mga asawa; at dahil sila ay nagkasala, naghandog sila ng isang lalaking tupa mula sa kawan para sa kanilang pagsalangsang" (t. 19). Sa gayon ay naayos ang sira, at naibalik sila sa mga pribilehiyong nawala sa kanila.

Sa talaang ito nagtatapos ang aklat ni Ezra. Ginamit siya ng Diyos upang dalhin ang Kanyang bayang ibinukod sa pagkaunawa kung paano sila nagkulang sa pag-iingat sa ipinagkatiwala sa kanila; nagbunga ito ng paghatol sa sarili, at ngayon ay bukas na ang daan para sa masayang pakikisama at nakatutulong na paglilingkod. Sa paggamit ko ng salitang *pakikisama* sa pagkakataong ito, hindi ko nalilimutan na ito ay salitang buong-buong nabibilang sa Bagong Tipan. Ginagamit ko ito rito bilang larawan at pagpapahayag ng sinasagisag, sa

halip na sabihing ang bagay mismo ay tunay nang nakilala at natamasa noon.

Ang pakikisama ay bunga ng pagbaba ng Espiritu Santo sa lupa at ng Kanyang pananahan sa lahat ng mananampalataya. Sa gayon ay dinadala Niya tayo sa pakikisama sa Anak ng Diyos. Kung saan pinananatili ang pagkabukod mula sa kasamaan at ang mga banal ay nakakapit sa Ulo, may pakikipag-isa sa isa't isa sa kapangyarihan ng Espiritu. Ito ang katangian ng kasalukuyang dispensasyon ng hiwaga, at higit pa ito sa anumang nakilala noong panahon ng Lumang Tipan.

Kung saan ang mga Cristiano ay hindi nagpapatuloy nang ganito kasama ng Diyos, na lumalakad sa Espiritu, maaaring may isang uri ng medyo kaaya-aya, at kasiya-siya pa ngang samahan, ngunit ang tunay na pakikisama ay hindi makikilala.

Sa puna na ito ay tinatapos na namin, sa ngayon, ang nakapagtuturo at mapanuring aklat ni Ezra. Para sa karagdagang kaalaman na kasinghalaga tungkol sa nalabing bumalik at sa kanilang saserdoteng lingkod, kailangan nating bumaling sa kasunod na aklat sa ating mga Biblia, na isinulat ng isa pang kasing-tapat na lingkod, bagaman isang lalaking may higit na katangian ng isang kawal, si Nehemias; samantalang sa aklat ni Esther ay makikita natin ang talaan ng pag-aalaga ng Diyos sa mga nanatili sa Babilonia gayong maaari sana silang pumunta sa Jerusalem, at sa kanila ay hindi Niya hayagang iniuugnay ang Kanyang pangalan.

"Ngayon sa Kanya na makapag-iingat sa inyo mula sa pagkatisod, at makapaghaharap sa inyo na walang kapintasan sa harapan ng Kanyang kaluwalhatian nang may lubos na kagalakan, sa iisang marunong na Diyos na ating Tagapagligtas, sa pamamagitan ni Jesu-Cristo na ating Panginoon, ang

kaluwalhatian at kamahalan, ang paghahari at kapangyarihan, ngayon at magpakailanman, Amen!" (Judas 24, 25—1911 Version).

Mga Tala

1. Nakapaglabas na ako dati ng isang maliit na aklat na tinatawag na "Notes on the Book of Esther," at nakapaglathala ng isang aklat na "Lectures on the Book of Daniel." Ang tatlong propeta pagkatapos ng pagkabihag ay ipinaliwanag sa ilang sukat sa aking "Notes on the Minor Prophets." Kung ipahihintulot ng Diyos, isang aklat tungkol sa "Nehemiah" ang susunod sa kasalukuyang akdang ito.
2. Isang salitang hindi tiyak ang kahulugan; inaakala ng marami na sila ay mga inapo ng tusong mga Gabaonita.
3. Ang pagdaragdag nila ng mga salitang "at lupa" ay nagpapakita ng kanilang kamangmangan sa kaugnayan ng Diyos sa Israel noong panahong iyon.
4. Sinisipi ko mula sa alaala ang sinabi ni J. N. D. [Ang pagkukulang sa bagay na mula sa Diyos ay nangangailangan ng angkop na paglilingkod —ng pangaral at pagtutuwid tungo sa katuwiran. Ngunit ang maling mga prinsipyo at maling posisyon ay hindi nag-iiwan ng banal na batayan para sa panunumbalik. Ang maling mga prinsipyo o posisyon ay kailangang talikuran.]-Ed.
5. May katulad na mga pagsubok sa panahon ngayon. May kilala akong isang klerigo na, maraming taon na ang nakararaan, ay nakumbinsing hindi ayon sa Kasulatan ang kanyang posisyon; ngunit nang tutulan siya ng kanyang pamilya habang pinag-iisipan niya ang "paglabas, alang-alang sa Kanyang pangalan, sa labas ng kampamento," ay sinabi niya: "Alang-alang sa aking mga anak ay mananatili ako kung nasaan ako, ngunit ipangangaral ko ang katotohanan hangga't kaya ko." Nabuhay siya upang makita ang kanyang anak na lalaki na isang nahatulang kriminal na itinakwil ng Estado; ang kanyang anak na babae, isang aktres sa di-banal na entablado ng sanlibutan; at siya mismo ay halos nawasak ang pananampalataya.

Sa Diyos ang lahat ng kaluwalhatian.